Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вiашагiкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ШИНАРА, 1 НОЯБРЬ, 1983 ШУ. • № 131 (6853). • Мах 3 кап.

ОКТЯБРА НАКЪАДОЛХАШ

ТIЕХХЬАРЪЯРАШ ЧУИЙЦАЙ

Укх шера шоаш дика хьувкъальча ялх бIаь гектар кулача хьажкIех тIеххьара араш чуийца яьхай Назрановски района «Экажевский» совхоза къахьегамхоша.

Массехк механизаторий звено я цига уж лелаеш. 65 центнер хьажкIаш яьхай хIара гектара тIара Гайтов Татархана звенос, 45 центнер яьккхай Нальгиев Йоакъапа. Дукха кIеаигагIа яьхали Шанхоев Яхьъяйи Нальгиев Османен звеноша. ХIаьта цхьадолча кхаш тIара 80 центнерал совгIа а йоахаш чуийцай Баркинхоев Висита звенос кхевьраш.

Дукхача шерашка цу совхозе къахьегаш хьажкIаш кхеяра ошаш йола гоазали опыти бокиъонца караерзаь хилараx а агротехнически боньонаца дIа ма деххара дерриге балхаш шоай ханнахьси дикен чакхдахерах а вIаштIехьдаьннад цар из боккха толам баккха.

Карарча шера планагIа йохка йоагIараш 1150 тонн йолаш пачхаьалкхенга хьажкIаш ехкай 2842 тонн, хIаьта шоашта мел, оаш фуна лаьрхIа централеи хьатта дIаоттае вIаштIехь я даьннад.

Сихен дикен хьажкIаш чуийца яха низ дIанкхаьчаб кпатовций хьисапе болх беррбола низ бола мехотряд вIашагIйолларах. Цунна кулгалдеш хиннав совхоза керттера инженер Гагиев Iаббас.

Атта баьккхабац механизатораша из толам. Вийсана деккача тхираша чIоагIа дукхьале еш хиннай Iуйрийна шийн ханнахьа болх дIа ца болабаьлийташ, хIаьа аьча из дIадаллалца комбайнашка цIена хьайоахалуш хиннац хьажкIаш. Из кхета а деш, шоашта хьалхашка латта денхар кхоачашдара комбайнераша, трактористаша, шофераша низ ца кхобеш шоашта могар даьд болх бе йиш йолаш долча сахьатех ма могга пайда аца гIерташ.

Укх гуйран деношка наьсархошта ялат чужача новкъостал деш хиннаб Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза механизатораш. Дийнахьара балха нормаш дикка тIеххоачаш а еш хьажкIаш чуийцай комбайнераша Кучеров Владимира, Овсянников Владимира, Шаткулевич Владимира, хьатта уж дIанхухьача белгалбаьннаб трактористаш Кузнецов Василий, Куктин Николай, Марков Михаил.

Совхоза хьувкъам чуйцача новкъостал даьд шоай район «Сельхозхимерча», АТП-рча кхыча предприятешкарча механизатораша, шофераша. Ну болхлешта кулгалдеш хиннав «Сельхозхимес» объединене председатель Костоев Макшарел. Цо масаза тIахьожам лоаттабарах, шиларашка хьажарах овсарле дикха йолаш къахьийгад цар а, совхоза шоай механизатораша а. ХIаьта къаьстта белгалбаьннаб комбайнераш Васильев Петр, Альдиев Iаьла, Гагиев Маьмадсали, Евлоев Ваматгири, Дудурхиев Хьусен, трактористаш Евлоев Ахьмад, Арчаков Руслан, шофераш Татриев Яхьъя, Евлоев Башир, Кулбужев Мухарбик, Гагиев Iелаудин, кхыбараш.

С. АУШЕВ.

> Советски Союза къахьегамхой! ДIахо а айе къахьегама овсарле!
>
> Хьинаре къахьегарца вай Даьхен экономически а оборонни а низ чIоагIбар—хIара къахьегамхочун патриотически дехкар!
>
> (КПСС ЦК тIахьехамашцара).

БЕРКАТЕ ХАЬСАШ

Сийлахь - боккхача Октябра 66 шу дизара накъаболхаш тIахьехамаш дег тIара къобал а деш, карарча пятилетка кхоалагIча шера тIаийца декхараш толаме кхоачашдара кхы а шерагIа социалистически яхь йоаржайир тха «Урожайный» совхоза къахьегамхоша. ХIаьта лоархIаме нотало а яьккхар. Кхоачашйир пачхаьалкхена боахама керттера продукци — баьцадаараш дIададара шера план.

ХIана планал совгIа дIелуш да баьцадаараш. Пачхаьалкхенга 12500 тонн уж доахка тIаийца социалистически декхараш кхоачашдеега чакхдаккха шийна вIаштIехьдаргхиларах бIубена я боахама коллектив.

Баьцадаараш кхедерашта юкъе эгара дикагIа хьокхамаш гойтар М. Далаева, С. Х[illegible] [illegible] бригадаша.

Дикача хьокхамашка кхаьчаб совхоза производства кхыча отраслей къахьегамхой я. Ялат кхедераша, план 600 тонн йолаш, Даьхена дIаденнад 862 тонн ялат. Хьайбаш деладераша дIаелнай 76,3 тонн бура, шера план 40 тонн йолаш.

С. ГИРЕЕВ,
«Урожайный» совхоза директор.

СССР 50 шу дизара дIерагIча Грозненски химически заводе лоархIаши сий деша а къахьегама ветеран, аппаратчик Чернова Галина Павловна.

Ше коммунист хилара тарра улуурчарва хьокхам телаш болх беш хиларца белгалъяьннай из Производственни заданеш 150—160 процент кхоачашъю Галина Павловнас.

Заводской района райсовета халкъа депутат йолча Галина Павловнас хьинаре дакъа лоац общественни вахаре а.

СУРТА ТIА: Чернова Галина Павловна.

В. ДЗИСЯКА сурт.

НИЗ КХОВЕРГБАЦ

Дикача толамашца накъаера шийн профессиональни цIейна—автомобилистий денна —Назрановски автотранспортни предприяте коллектив.

КIезига бац тхо долча шоай къахьегама толамашца предприяте сий лакха лоаттадеш бола водителаш. Цар цхьабарий цIераш яха лоавра соги. Уж ба Мошхоев Йоакъап, Оздоев Джабраьил, Кодзоев Мухьмад, Могушков Башир, кхыбараш.

Аз кулгалдеш йола водителий бригада деза новкъаш дIаюха кхухьача машинаш тIа болх беш я.

Укх шера ийс бетта план тха бригада 123,3 процент кхоачашйир. Эзар килограмм хилла доагора материалаш кхойир, къахьегама овсарле цу юкъа 31,6 процент ейлар.

Цу гIулакхашта юкъе шоашшара дакъа дихьар водителаша Картоев Дауда, Аушев Османа, Тумгоев [illegible].

Уж дукхача шерашка къахьегаш, балха йоккха опыт йола нах ба.

Аз водитель волаш болх бу 27 шу да. Сайна хьалханна латта декхараш дика доазаш аз беча балха мах хоадабеш тийша совгIаташ, ахчан премеш дукха я. Новкъосташа тешам а бенна 6 шу хьалха са бригадир харжарах а доинхал ду аз, цу тешамо со тIахьех кхы а дикагIа болх бе.

Ийс бетта план аз кхоачашйир 185 процент. Кхоадаьд 4200 килограмм дизельни доагор. На да вIаштIехьдаьлар топливни насоса цхьаца вердадар юкъедоаладарах. Согара масал а эцаш хIаэ тха бригадерча водителаша уж хувцамаш даьд шоай машинашта а.

[illegible] бригаде из толхаль моттиг нийсъеннаяц укх тIеххьарча хана. ХьалхагIа нийслора цхьаццабола водителаш балха тIехьабувлаш, запасной оатхалаш тоъац шоашта, яхаш бахьанаш а увттадеш, машинаш гаражера ара ца йоахаш бола нах. Из гIулакх чIоагIа Iаткъар еррига бригада коллектива балха.

ЦхьайттталагIча пятилетка кхоалагIча шера план Сийлахь-боккхача Октябра 66 шу дузача денга кхоачашъе дош деннад тха бригада коллективо.

А. ЕВЛОЕВ.
Назрановски автотранспортни предприяте водителий бригадир.

КПСС ЦК Политбюро

АргIанарча заседане КПСС ЦК Политбюро хьежар Берлине хиннача СЭВ XXXVII сесса итогашка, хIаьта КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Тихонов керте а волаш хиннача Советски Союза делегаце болх мога а баьб. Белгалдаьккхад, производствана дIахо интенсификаци ярах Iилма - технически прогресс чIоагIъярах. СЭВ чудоагIача мехкашца доагора - байдала ресурсаех хьаькъалетIа пайда нийбара, бехк нах кхачан товарашца кхы а дикагIа Iалашбара сессе тIаийцача решенеша новкъостал дергхилар.

КПСС ЦК Политбюро лакха мах бир СЭВ чудоагIача мехкий правительствашта керте латтараша тIаийцача социализма вошал дола мехкаш шоаш лаьцача сихдаь геро хьадара дIахо экскалацига юхатохара, машар ца бохийтара, халкъашта юкъера гIулакхаш дегIаккхувлара наькъа тIара даргдоацаш хилар цIаьхха а чIоагIдеш йола Малхбузен Европе гIаьла кхетар юкъерча боараме доли керда американски ракеташ оттаяра духьаларча заявлене. Политбюро белгалдаьккхар СЭВ сесси йолча хана СЭВ членаш долча мехкий эгара лакхерча боарамерча экономически совещанена кийчо яь яккхара даь балхаш лоархIаме хилари хила езаш йолча совещане вошал долча мехкий экономика толаме дегIаахара гIулакха, социалистически экономически интеграци кIоаргъяра, социалистически пачхаьалкхений барти цхьоагIон чIоагIъяра эффективно новкъостал дергхиларах тешаш хилари.

Могадаьд ниитта Н. А. Тихонова СЕПГ ЦК Генеральни секретарaца, ГДР Пачхаьалкхен совета Председатели Э. Хонеккерца, ПОРП ЦК Хьалхарча секретараца, ПНР Министрий Совета Председателца В. Ярузельскеца, БКП ЦК Политбюро членаца, НРБ Министрий Совета Председателца Г. Филиповца хIаранеца кхеташ вIашагIкхетарех хьахинараш.

КПСС ЦК Политбюро заседане хьежар мехкдаьтта продуктех кхом беши хьаькъалетIех пайда нийбара болх чIоагIбара дешара, белгалдир цу балха кIийлен тIара лостамаш. КертагIдаьккхар, мехка экономика дIахо дегIаахар, цунна интенсификаци яр. СССР энергетически программа кхоачашъяр материальни ресурсех кхом беш пайда нийбарца айхха дуазадена хилар. Къаьстта моттиг доац царна юкъе тIа-тIа гIаьнагIарча моттигашка доахаш а шерагара-шерага маьха дIалуш а латтача мехкдаьтта.

Политбюрос тIадиллад союзни республикай компартей ЦК, моттигашкарча партийни советски органашта хIара къахьегама коллективе мехкдаьтта продуктай хьурмат дара практически дешаш дувцилга Iалашдар, болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха низаш йоагача хьенхача материалий кхом бара, ревераш дIахо гучайхара царех пайда эцара, уж йолига чIоагIгIа кIезигдара тIадерзадар, берриге маьхкдаьтта продуктай кхом бара белхий лелаема лоаттабу тIаьхьожам чIоагIбар, хьалха латта опыт, къахьегамхой творчески инициатива, рационализаторийи изобретателийи предложенеш ма хулла хьаллувцари йоаржаяри. Белгалдаьхад къахьегам вIаштIехьбаккхара, хIара балха моттиге энергетически ресурсех кхом бею а хIакъалагIа а пайда нийбара оаша хьалаш хьадарах бола боахамий кулгалхой бехктокхам лакхбара де дева гIулакхаш. Теркам тIебахийтаб доагор кходеш йола эффективни техникеи технологии хьа а яь производствана юкъе яхьаиза яргIйоацаш хилара, йоагашхьекхаш йола материалаш дIаахийтара нормийн учетен система эргаьнкха тоайра.

КПСС ЦК Политбюро ла а дийгIа могайир Варшавски Договора юкъе дакъа лоацаш йолча пачхаьалкхений оборона министрий Комитета аргIана йоацача заседанех йола новкъоста Д. Ф. Устинова информаци. Дийцад ниитта вошал долча социалистически мехкашка цхьогIа гIулакхаш леладелга чIоагIдарен Советски Союза лаьца машар бозара арахьарча политика низкъ чакхбаннхарен хьакъехьара кхы доле дешаш.

КПСС Центральни Комитетагара, СССР Лакхехьарча Совета Президиумгара, СССР Министрий Советагара

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чIоагIгIа хала а хеташ хоам бу 1983 шера 31 октябре Коммунистически партеи Советски пачхаьалкхени гIорваьнна вола деятель, КПСС ЦК Политбюро членадла кандидат, Узбекистана Компарте ЦК хьалхара секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член Социалистически Къахьегама юьэа Турпал Рашидов Шараф Рашидович цIаьхха кхалхарах.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ	СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ	СССР МИНИСТРИЯ СОВЕТ

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

Малгобекски автотранспортни предприяте коллективо «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикеи хьадер дукхагIеи хилийта!» яхача девизагIа лелаеча социалистически яхье хьалха латт водителаш Мержоев Ахьмад, Беков Дауд, Шадиев Мухьмад, Гойгов Бахьауддин, кхы дукхабараш.

— Къахьегама толамаш дIахо йодача хана кхы а совдахара керда торопаш лех оаха. — йоах предприяте кулгалхочо Картоев Салмана, — хIанз оаха хьалъеш латт производственно - бытовой корпус. — Из хьалъь кьлча тоадургда болхлой хьалаш. Укхаза хургья столови, медпункт, садоIа моттиг. Ер шу чакхдалалехьа из гIишло чаккъйнкха дага да тхо.

МАССАНЕ А ХЬАШТ ХИЛЧА

Цхьа шун ах шун хьалха тIехьаюсарех яр Грозненча Ленински района «Родина» совхоза хьайбаш кхоабача ферма коллектив: шурем дулхи даккхара заданеш кхоачашъяцар. Ферме дола доахани хьайкхарчи дебара тIехьалаттар, уж а вокхаш а ворала дош моттигаш нийслора.

КIезига дар болхлошта доагIа алапа, телха яр къахьегама а производственни а дисциплина. Балха хьабахка тIехьабусар, къахьега деза ди чакхдалалехьа дIаболхар, юкъ-юкъе гучавоалар керта бохабу малар менна ферме лела болхло.

Цунга хьежна дар хьайбашта деш дола гIулакх а: кхийшка, бежнарташка бIеха яр. ХIаьта хьайбашта дIадала доакъар даьхаш воагIа тракторист цкъаза Iуйрийна 10—11 сахьат даьлча маре хьакхачацар.

Ферме керда тIаьена саг, ер фуд, аьнна уйлане вохийтаргволаш дар гIулакхаш. Ишттача хьале дIадахача шера март бетта ферме бригадиралла хьожавир Хасиев Султан. Из Горяченводске боккхача боахаме зоотехник волаш дукхача шерашка болх баь опыт йола специалист вар.

Из ферма хьалхагIа цо болх баьчоа юкъе дукха зIамагIа яр. Из бахьан долаш а ше хьалха беш хинна болх дагабеха а, эхь за дий ер зIамига ферма тоае па моге, аьнна дIаволавелар Султан.

— Сайх тийша а сох бIубенна а хьаденна гIулакх ма доагIара кхоачашде гIерташ дийнахьи буси сатем бацар са, — яхаш дувц Султана. — Цкъаза ферме цхьа халахетар а хинна чуеча, бийсана дерттIа наб кхетацар. ХIаьта уж халахетараш хулаш дар. Доакъар лечкъадеш моттигаш нийслора. Iаьсий, хурсаш бIехек мецеи лелаеш хиларах йора. Уж кхоачамбоацараш дIадахара сагота бараш дукха бар. Совхоза кулгалхой, партийни, профсоюзни организацеш каст-каста хьожар фермера хьал мишта д, материальни а моральни а новкъостал дора.

Эттаре хьалха ферме деза гIулакх а хинна дIаэттар къахьегама дисциплина чIоагIъелга. Цигара дIадолалелар тхо. Из дош дувцаш собрани йир ферме. Хьадда оттадир нагахьа санна корта бохабу малар менна гучаваьнар балхара лоалларгхилар, хIаьта балха хьава тIехьависачоаи дя чакхдалалехьа дIаваханчоаи доагIаш дола материальни а моральни а зе дергхилар. ХIама лечкъадаьчоа дер-и вIахи дувца дезаш а дацар.

Селла чIоагIа дийца доллаше а нийсбелар дисциплина телхаераш. Царна духьал къиза къовсам болабир хьаьнала къахьегараша. Корта бохабу малар менна ферме хиларах дIабаьхар цхьабараш. Лоацца аьлча, дисциплина чIоагIъеш яьккхача цу бIаьха йоацача юкъагIа ялх саг балхара мукъавалийтар. Хьанна болх бе вола ер нах балхара дIабаьхача?.—аьнна хетараш а бар. ДIабаьхараш болхлой бацар, балхах дог лелхийтараш бар. Уж дIабаьначул тIехьагIа юкебисабаш дикагIа къахьега болабелар.

Бакъда, дукхьала къахьегарах доалаш мича дар гIулакх. Хьайбашта доакъар шийн ханнахьен тайп-тайпара кхоачамболлаци дIакхачийта дийзар. Ишттa торо яцар ферме. Цхьа тайпа дола доакъар-м шортта а дар тхога, вож — хьайбашта чIоагIа эшар, вIалла а дацар. ТIаккха шоашта совдаллаш дола доакъар кхыча боахамашца хувцаш, тхоашта эшар царгара хьайдир. ГIелала кIалдиса хьайбаш меттаоттадара, дуар цар дегIах дукхагIеи дикагIеи дIалатийтара доакъарах яскуственни возможенеш етта эзар. Уж а лехар оаха. Доакъара рацион нийсъеи санна, хьайбашта ханнахьа хий меладоре, уж латта моттиг цIена лоаттайора.

ТIехь-тIехьа гучадувлар кхы а тха пайда эца йола йола хIамаш. Масала, кхоъ хаьхо вар доахани, хьакхарчи, говраша къаьст-къаьста лорнеш. ХIаьта уж дерригаш а цхьан моттиге ма дий. Сенна эш цага кхо саг цхьанне дергдолча гIулакха, царна лучо хьайбашкара йовлача продукцега дIадодар дукхагIа ма хулийта, аьнна дош аттар. Из дийцар совхоза администраце заседане, партькоме. Царех шиъ кхача балхашка хьожайир.

Кхы цхьаькха а дар. Доакъар тIаккхухьаш хинна трактористаш ферма коллективаца лоархIаш бацар. Цудуххьа уж балха боагIар Iуйрийна бархI сахьат даьлча. Цар доакъар хьатIадалехьа дикка ха йоалар: хьайбаш мецаш латтар. Фермина уж хьатIачIоагIбе аьнна дош оттадир совхоза кулгалхошта хьалханка. Из а хьаллаьнар. Скотникашни дояркаши санна, геттара Iуйрийна ара а бувлаш, доакъар тIаккхахьа болабелар трактористаш.

Цул совгIа, хIанз трактористаша хьалхи мастерске еш хинна цхьа-вIезига ремонт ферме шоаш ю. Цо а ха зехьа йоайтац.

Шура дукхагIа якха йоалар, дулх дукхагIа тIаккхетар. Бакъда, цох кхоачам баь Iе йиш яцар. Хьайбаш дебаде а дезар. ДикагIа якхаш а хурсаш ца йоаш дукхагIа дийна юсаш а долча фух йола хьакхарч йоалайир. хIаьта доахана фу а тоадир. ЦIен Iаьржа-кIайн доахан дa укхаза. Iаьржа-кIай дараш боча да. Цудухьа цIе дараща эдеш бугIе хулийтар саха уж. Из бахьан долаш хьакхула Iаьсий кIезигагIа цамогаш хулар.

Доахани хьакхарчи яхна гарга гIертача дIаньоаста а йийя, лаьрхIа хьожаш гIулакх лоаттадир. ХIаьта Iодаьча Iаьсашкен хурсашкен чIоагIа хьожар, хан-ханнахьа даар лора, цIарIа санна аIайха, цIеза, сийрда лоаттайора уж йокка моттигаш. Цох дикадар хьахилар.

Укх шера цхьаккха Iаса деннадац. ПланагIа 73 хила доагIачи 83 Iаса да, касталашха кхы а хургда. ХIаьта хурсаш 500 хила йоагIача 720 хилар. Шеко йоацаш кхы а ши бIаь гаргга тIаккхетаргья царна.

Цу дерригача гIулакхаша хьагучадаьккхар кхы цхьаькха хIама а. Фермера болхлой хIаравар шийн къаьстта болх болаш, цхьа хаьдда декхар тIалатташ вар. Цудухьа шийн гIулакх даьлча кхычар наклацар аьнна башха сагота хилацар саг. Шийн гIулакх декхари кхоачашделга, масала, доакъар ханнахьа хьатIадарах, из доакана дIадаларах, хий моладарах, кхыдар дарах тийша хилар кIоарта кхетадацар доярках. Цул совгIа, хьадда шийна доагIаш алапи хилча шура дукха е кIезига яьккха яле а, из башха сагота яцар. Цо шура яьккхача е ца яьккхача башха бала болаш бацар скотникаш а трактористаш а, шоай гIулакх дича.

Из нийса ца хилар дIадовзийташ дукха кхетама болх бе бийзар. Къаьстта дукхагIа бир из болх КПСС Центральни Комитета майски (1982 ш.) Пленум хинначул тIехьагIа. Дош эттар къахьегам бригадни подряда формагIа вIаштIехьбаннхарах.

ДIадахача шера 10 октябре шура яьккхара шера йоагIа задани кхоачашйир коллективо. ХIаьта укх шера кхы а хьалхагIа кхоачашъяьй из — 27 сентябре.

Дика кийчо яьй хьайбаш Iаьнгара дахара. Лакхъеннай къахьегама овсарле, лохденнад продукци яьккхарга дIадодар.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьег дояркаша Оздиева Зояс, Темишева Хаве, Акиева Сайхьата, Исаева Алиатус, скотникаша Саламандин Владимира, Муртазовгiар ШахIидев Бахоси, свинаркаша Ларина Анаси Зайцева Тамарен.

Ю. [illegible]

Болх тоабара наькъаш лехаш

КПСС XXVI съезда, цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумий сопамаша дIа ма деххa шоашта хьалхашка латт декхараш тIеххоачашдерхIаш къахьегаш ба коммунисташ, берриге совхоза къахьегамхой. Массане а кхетаду совхоза, республика экономически чIоагIале данхъяларца, кхыча пачхьалкхенашта юкъе вай Дайхе низ болашагIа хургхилар. ХIара механизатор, доярка цIенхаштта шоай белха термо еш ба. КIезига бац совхоза коллективе социалистически яхье хьалхалаттараш, балхаца доккхий толамаш доахаш бола механизатораш, доаркаш. ЦIераш яха лов дикагIбарий. Царех ва механизатор, совхоза парткома член С. Бузуртанов. Пятилетка кхоалагIча шера 100 гектар йолча майдан тIа цо хIара гектара тIа кхельй 400 центнер гаргга шекара свекла, пхе шера план кхоачашъяь вала воал из. Альтий-Юртарча тракторни бригаде бригадир ва М. Беков, тIехдика къахьегарах Къахьегама Цlеча Байракха 2 орден еннай цунна, укх шера а дика къахьийгад Махьмад-Гире кулгалдеча коллективо: 18 центнер мара план йоацача 30 центнер кIа кхедаьд хIара гектара тIа, 230 центнер коартол, план 110 йолча, иштта дика хьийкъей хьажкIаш, шекара свеклаш.

Массехк шера хьалхле дIа ца хецаш къахьегаш ва моторист, парте Нохч-ГIалгIай обкома член М. Тохов, массехк орден а медаль а еннай цунна, хIанз цо болх бу шийтталагIча пятилетка чотагIа. Ийс бетта шура линхара шера план кхоачашъяьй доаркаша З. Айдаевас, М. Саговас, М. Тимерхановас, кхыбараша. Цу мугIарех болча наьха дукха цIераш яха йиш я. Дукха ха йоалцаш хиннача партийни собране коммунисташа дийцар коллективо даьхача толамех, нийсденнача кхоачамбоацарех. ХIана аьлча, лакхе цIераш яьхараш а массанешца цхьатаррача хьалашке болх беш ба, бакъда балха хьоккамаш тайп-тайпара да. Фу бахьан долаш хул коллективе цаIаш хьалхабоалар, вожаш тIехьабисар?

Керттера дар да, массане а цхьатарра, берриге иза, говзал оарцагIа йоаккхаш къа ца хьегар. Из гучадоал болхлой хьокхамашка хьежача. Масала, М. Саговас нийс бетта хIара Iаттагара 2921 литр шура яьккхай, цунца улув болх беча П. Хамхоевас 1222 литр мара яьиккхац, З. Айдаевас яьккхай нийс бетта 3069 литр хIара Iаттагара, хIаьта Э. Торшхоевас дукха кIезигагIа — 1394 л. Иштта тоъал юкъ йоаллаш да механизаторий хьуакъамаш а. Шер-шера дика кхею шекара свеклаш С. Бузуртанова звенос, бакъда цун тIехьанхе гаьна я М. Оздоева кулгалду звено, къахьегама хьалаш цхьатарра даледа.

Партийни, профсоюзни комитеташа, совхоза кулгалхошка лоархIаме болх бу КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума материалаш болхлошта дIайовзийтара, парте ма яххара дисциплина чIоагIъяра. Партийни собране ше къамьал деш нов. Х. Бачиева аьлар: «Къахьегама дисциплина дика ца хилча, балха тIа толамаш даха хала да. Из телхаечарца цахаддаш къовсам лоаттабе беза». Из нийса а да. ХIана аьлча, дукха моттигаш хул механизатораш, доаркаш шоай ханнахьа балха ара ца боалаш, хапал хьалха болх буташ, хьадер талмаста деш. Иштта хьажкIаш, гидуаргаш дIадувча хана дукха кхоачамбоацараш нийсдалийтар Пхьилекъонгий-Юртарча отделенера механизатораша, специалисташа. Кхыча отделенешкарчул дукха лохагIа хилар цига хьувкъам. Парткомо, дирекце цIенхаштта бехктокхаме эзар бехкебараш. Балхара дIабаьхар управляющи С. Оздоев, бригадир А. Местоев.

ДIахо йодача хана массайолча участкашка, подразделенешка лоархIаме хувцамаш хила дезилга дийцар коммунисташа собране. Керттерча зоотехника Б. Дударова йоахар, дика гIишлош хьалъяьй хьайбашта, укх шера дукхагIа кийчдаьд тайп-тайпара докъар. ХIаьта а хьайбашта доакъар кIезига да, уйла е еза хьатIайоагIача хана люцерна, кхыйола пайдане баьцаш дукхагIа Iалашъяра.

Из дош кхоачашдара агроотделов зоовтотделов шоай ла дикка бувзам болаш болх бе беза. Люцерна, соя дIаювш йола майдаш шерье еза. ДIаювш йола баьца культураш фермашта гарга хургйолаш нийсъе, иIаиа хьажиIийя хьувкъам лакхбе беза. Из атта дац. Амма хьадулургдолаш да! Хьадулургда кхоачамбоацараш дIа а даьха, массане уйла, низ оарцагIбаьккха къахьеге. Коммунистий ерригача актива декхар да болхлошта юкъе кхетама болх шербе, дикача гIуланхаш тIа хьалхле лаца, новкъостий шоашта тIехьа баха.

Собране дакъа лоацаш хиннача КПСС ЦК члена, парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. А. В. Власова совхоз кулгалхошта, парткома бехк бир баьцадаараш кIезига кхедеш хиларах. Аьнар нийсса а да. ТIеххьарча 4—5 шера эсала лел баьцадаараш кхедара гIулакх. Массаза а йбакхаца кхоачашъю план, кIезига хул помидораш, нарсаш, хьахнинараш а дукха чаме хилац. Массанахьа дIакхачац. КIезига дийпадац из гIулакх парткоме, производственни совещанешка а, хIаьта а бригадир М. Абадиев шиЙ балха дукха терко еш вацар, цхьадараш-м цуи бехк кIезига болаш а да: беша хий тоха вIаштIехьдалац, эшшача хана техника хилац, кхыдараш а.

Иштта кхоачамбоацараш а, хьалхашка латта декхараш а, уж кхоачашдара наькъаш а дийцар коммунисташа. ХIанз партийни комитета хьалхашка латт керттера декхар: собране мел дийца балха тIара кхоачамбоацараш дIададахар, эшшача моттигашка коммунисташ дIанийсбар, массаволча болхлочун хьинар оарцагIа а даьккха кхоалагIча шера а ерригача цхIайтталагIча пятилетка а планаш тIехкхоачашъяр.

У. МИСЛАУРОВ,
«Назрановский» совхоза парткома секретарь.

Массехк шу да Грознерча металлически тара заводе прихватчик волаш Шемаев Шахбола болх бу. Цхьакха смена дIаяхийтац къахьегама ветерана шийа декхараш 115—120 процент кхоачаш ца деш.

Цун хьалхала болх белгалбоаккхаш тайнна совгIаташ, хьа баркалаш дукха да.

СУРТА ТIА: Шемаев Шахбола.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЛИЙРХIАЧУЛ ДУКХАГIА

Дукха ха яц Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхозе коартолаш лелае йолаь. Цхьабакъда, мах бола из кхачан культура кхеяра цу боахама къахьегамхой опыт яц, аьнна ала йиш яц. ХIана аьлча, шоай доалахьа йолча бешамашка цар уж дIаюв дукха ха я. ХIаьта чамага диллача, Галашка, Мужеча, Оалкама кхею коартолаш, дика лоар хIаш а я.

Духхьашка 10 гектара тIа дIайийра уж цу колхозе, тIаккха — 20 гектара тIа, хIаьта укх шера 50 гектар лаьтта дIалаьцар цу культуро. Из хьалхкхелра лаьрххIа бригада вIашагIъеллар. Цунна кулгалде оттавир хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нах оарцагIбала ховш, хьинар долеш йола саг — Дзейтов Висангири. Коллективо шийна тIадилла гIулакх толамца кхоачаш а дир цо. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 180 центнер чу а эцаш, хIанзале 430 тонн гаргга коартолаш ехкай колхово пачхьалкхенга, шера плани 210 тонн йолаш. Из йоккха котало я.

Цхьацца гектар хьа а нийца, тхъаь дезало кхейир укх шера колхоза коартолаш. Планая дукхагIа чуеча, алапел совгIа 3—3,5 тонн уж лургйолаш правленеца барт баьбар цар. Цу гIулакхо балхацара безам совбаьккхача гектаришкаца низ дIаккоачар деш къахьийгар из культура ма хулла дикагIа хьувкъае гIерташ. ХIаьта къаьста дукха коартолаш чуера Оздоева Маликата, Евлоева Хьавай, Оздоева Маний, Мейриева Рейшата дезалаша.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДОККХАЛ ДЕ ХIАМА ДАЦ

МоллагIча производствера гIулакхаш дукхагIча даькъе къахьегамен производственни дисциплина лерттIа вIаштIехьаьлькка хиларех тийша да.

Мишта латт из моттигерча промышленноста чуйоагIача Грознерча «Металлист» яхача заводе. Эггара хьалха вла дезаш да нормативно-цIена продукци, товарни продукци арахецара планах дIабахача нийс бетта завода коллектив лоархIаь хилар. Цхьабакъда, къаьст-къаьста дола продукце тайпаш хьанйцача заводо план кхоачашъяьац.

Кхалнаьха заколкаш, планах 28,4 эзар хьаде дезача 27,2 эзар мара даьдац. Йолхьингаш 2400 арахеца план йолаш — 2000, хий детта лейкаш планах 15000 арахеца езача—8 эзар, подносаш планах 31,3 эзар — арахийцараш 7,2 эзар. Социалистически яхь укхаза эсала вIаштIехьъяьнзхаB, чIоагIа яц къахьегамен производственни дисциплине а.

Алхха укх тIеххьарча хана а завода цхьабола бехктокхаме болхлой корта бохабу маларш мелараx, прогулаш ярах балхара дIабаьхаб.

Йоккха яц завода коллектив. Берригa а ши бIаь совгIа саг мара вац укхаза къахьегаш. ТIаккха эIамигача коллективе дисциплинаца дувзаденна гIуланхаш, профилактически болх бе аттагIа я на дий.

Заводе шортта да дика хIамаш, хьокхам эза мегаргболa нах. Бакъда, балха хьалхалаттарий опыт шерра массанена дIайовзийтара, гучаяханза йола тороваш такхара деш хайра хIама дац.

А-Г. УГУРЧИЕВ.

САНТЕХНИКАШ ТIЕХЬАБУСА МАРА...

Укх тIеххьарча хана «Грознефтеоргсинтез» яха объединени дукхагIа хьалдельнна наха чубаха цIенош. Духхьал цу цхьаи масалах ховргда укхаза болх беча наьха йоакхо елга.

Грознерча Черноречье оалача поселке Менделеева цIерагIча улица сибат укх тIеххьарча хана чIоагIа хувцаденнад — укхаза хьалдеш а хьалдаь даьнна а да объединеве къахьегамхошта цIенош. Мехкдаьтта чакхдоахарий 119 дезала квартираш еннай укхаза.

ХIанз дукха ха ялае эксплуатаце дIадала кийчдеш да 50 квартирах латта пхеза вIаштIардаь цхьаькха цхьа цIа а. Из укх йиълагIча квартале йистедаргдолаш да. Отделочни балхаш деш ба укхаза В. Т. Овчинникова бригадера нах. Берригa а 17 саг ва бригаде. Шоай болх дика хоаш уж болга ховргда цар кхоачашдаьча балхашка хьежача. ЧIоагIа кадай лел штукатурий Юсупова Фатимай, Банаханов Раджаба, Шувалова Надеждай кулгаш.

ХIаьта бригадир ше-м гIишлош хьалъеча болх беш вола ер 35 шу да. Из ва шийй болх дика бовзаш, новкъосташта дIаяла опыт йолаш.

— Тхох тийша да штукатураш а маляраш а балхаш дика, наьха дог хьестаргдолаш кхоачашделга, — йоах бригадира. — ХIана аьлча, тоаргдола басар хьакхарга, корий, наIарий сахьна тIа хоза штукатурка ярга хьесика мара безам тIагIоргбац наьха.

Цудухьа цар кхоачашдеш дола балхаш «тIехдика» оцена йолаш мара дIаэцац комиссе.

Отделка ярца цхьана цар дIатох кизгаш, плинтусаш, кхыдола балхаш ду. ХIаьта бригадерча хIара саго шиъ кхоъ смежни професси каьрайъяьй. Хьаьцаргьи вай Юсупова Фатима. Ер пхелагIа шу да цо укхаза болх бу. Цу юкъа цо Iомаяьй штукатура, маляра, плиточника, кизгашдеттачун говзал.

— ХьалхагIа со лоархIацар кизгаш детта, духхьал маIача наьха болх хетар сона цох, — яхаш ел хIанз Фатима. — Цхьабакъда, малагIа говзал я из маIача саго Iома а яь, икъасаго кара ца ерзаеш йитар.

Массадоа гIулакх дика дIадодар тха, цхьабакъда, сантехнически балхаш во кхоачашду укхаза. Духхьал ях квартире мара хIана а дIенош дIоахду бетареш дIаоттаьяьц. Цунна бехке бараш «Центрохимремстрой» СРСУ-14 болхлой ба.

Iа-м теттара а гарга гIертад цхьабакъда, цар хIанз мо мара шоай декхараш кхоачаш ца дой, тамаш я цу цIеношка укх шера нах баха хоьше. ТIаккха квартираш хьалларга дог доахаш багIача наьха деций къа.

Уж вай юкъе батареяш-м бIарчача штабелех хьалъетта цу цIен кoa латташ ма йий, чекнагIа квартирашка дIаоттае еза-кх уж. Цунна шийй керттера теркам тIабохийтаргба аьнна хет СРСУ-14 кулгалхоша.

А. ЗАМИДОВ.

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

ХЬАЛХАРА ГIА БАЬККХАБ

Кхачан программа кхоачашъеча хьинарегIа дакъа лацара лаьрхIа социалистически декхараш тIаийцад МагIалбикерча буруведеттарий коллективо.

Царна юкъе да цхьа эзар гаргга квадратни метр хулаш йола теплица хьалъяь а льикха цун болх дIаболабоийтилга, «Грознефть» объединенена чуйоагIача кхыча предприятешца цхьана дулха хьакхарч кхоаба ферма хьалъеча дакъа лоцилга, баьцадаараш кхеделга, сомий беш дIайогIилга, районерча совхозашта новкъостал делга, дукха кхыдараш.

ТIаийца декхараш кхоачаш а деш Кхачан программа кхоачашъеча хьалхаре гIа баьккхаб ала йиш я МагIалбикерча буруведеттараша. Тха управлене кoa хьалъяь яьнай теплица. ХIанз цига Iай йовхал Iалашъяра лаьрхIа йола турбаш чуехка яьлча дIаболабалийта йиш хургья цун болх. Укхаза кхеергья нарсаш, помидораш, кхачанна эша кхыйола баьцаш. Иштта теплице хьалкхедергда тайп-тайпара зилаш. Iай шийлача хана а тIехьа.

Коллективо тIаийца Кхачан программа кхоачашъеча новкъостал дарал совгIа, буруведеттараша болх беча моттигашка къахьегама эстетика лакхъе а торо лургья тхона теплица. Из а тахана рча Iилма-техническа революце хьалашка чIоагIа лоархIаме да.

Буруведеттараша дизза шоашкара деагIа дакъа а лоацаш, МагIалбикерча ОРС-е хьалъяьй дулха хьакхарч кхоаба ферма. Нийца а нийца ши бIаь хурск дIачусинай тха коллективо цу ферме дулха кхаба.

Толамца кхоачашдаьд оаха доакъараш Iалашдара декхараш а. ГIожа доакъараш лаьрхIача 140 тонн кулаш тайп-тайпара доакъараш Iалашдаьд мехкдаьттарлехараша укх шера. Из декхар кхоачашдеча къаьстта хьинаре дакъа лаьцад А. З. Галаевен А. Х. Чилиевен кулгалдеча буруведеттача бригадай коллективаша.

Коллектива гIонна болча боахама лаьрхIа шийтта гектар лаьтта да тхога. Хий дилла йиш йолаш кийчо яьй оаха укхаза. Цох шин гектара тIа сомий гаьнаш дIаегIай. ХIаьта кхедисача кхай тIа баьцадаараш а кхеду, доакъаринна лаьрхIа йола хIамаш а дIаде.

ГIонна болча боахамо укх шера тхона кхо тонн совгIа баьцадаараш а деннад, доакъараш Iалашдара план кхоачашъе торо а еннай. Цул совгIа «Малгобекнефть» НГДУ, МагIалбикерча технологически транспорта управлене, ОРС-а коллективашца цхьапа оаха лелаеча хьакхарчий фермера хIара бетта тхоай болхлошта дохк 600—1000 килограмм хьакхий дулх. Цох белгтала новкъостал хул буруведеттарий вахара хьал тоадара.

Тха коллективо шефство лелаеш я «Малгобекский» совхоз. Дерригa кулг-кара де дезаш дола балхаш кхоачашдеш, цу совхозе 50 гектар номсаш лелаю тха буруведеттараша хIара шера.

Цул совгIа «Алханчуртский» совхозе доакъарий пех хьалъеш, «Малгобекский» совхозе «АВМ» яха баьций хьоар доакха агрегат дIаоттаеши цун болх дIаболаболийташи новкъостал даьд. Механизатораща, техникаца кхы тайп-тайпара новкъостал ду буруведеттараша районерча совхозашта. Из дерригa Кхачан программа кхоачашъяра гIо деш да.

ХIаьта а шийса хургдацар тха коллективе Кхачан программа кхоачашъеш де мел лаьрхIар цхьаккха хьовзам боацаш, дизза кхоачашде вIаштIехьдоал аьлча. Тайп-тайпарча бахьанех лаьрххIа ча хана кхоачаш ца дулуш дисад цхьадола лоархIаме гIулакхаш.

Чкъаьрий чухеца лаьрхIа Iам баьбар оаха тхоай коллектива гIонна болча боахаме. Оаха лийрхIар дизза чакхдаьннадаларе цу Iам чу кхедеш шортта чкъаьрий хила дезар хIанз. Уж доацаш да. Цун бахьан — аьхни Алханчуртски хьоарсамах хий хьадоагIача хана Iам чу хий хул из бизза, хIаьта Iай хьалоагIа хий сецача лаьтто Iочудиаь дIадоал Iам чура хий. Цудухьа чкъаьрий чухеца йиш йоацаш дисад тхо. Хий Iочудуаргдоацаш Iама кIалхе чIоагIъе езаш да гIулакх. Из кулгалхошта лайча вIаштIехьдаргдолаш а да.

Хьалха лаьрхIа хиннача ханел тIехьадаьнад теплица болх дIаболабелга а. Ханнахьа укхаза эша йовхал хургйолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхадаларе дIадахача Iай болх беш хила йиш яр теплица. ХIаьта укхаза Iанара провод йилара балхаш хIанз йистедоалаш мара дац.

Уйла е езаш да цхьаькха а. ДIахо йодача хана гIонна болча боахаме хьакхарч кхабарца цхьана доахан е жа леладергдола гIулакх вIаштIехьдаьккхача бахьанахьа хургдар, сона хетачох.

ЛерттIа вIаштIехьдаьккхадац гIонна болча боахаме тайп-тайпара баьцадаараш кхеделга а. Агротехника бокъонех доагIача тайпара леладе деза баьцадаараша Iунал дара балхаш. Тахханалца тха тарденнадац иштта уж вIаштIехьдаха.

Уж кхоачамбоацараш дIадаха, дIахо йодача хана Кхачан программа кхоачашъеча кхы а хьинарегIа дакъа лаца лаьрхIа ба МагIалбикера буруведеттараш.

В. ПОЛТАЕВ,
МагIалбикерча буруветохара балхий управлене профсоюзни комитета председатель.

Грознерча кога гIирс беча фабрике дика лоархIаши сий деши я коммунистически къахьегама ударник Кириллова Малика. Шийа смени нормаш 125—130 процент кхоачашъю хьалхалаттача производственницас.

Дукха ха йоаццаш Малика фабрика коммунисташа хержай партийни бюро членалла.

СУРТА ТIА: Кириллова Малика.

В. ДЭИСЯКА сурт.

«Советская Россия» — вай долча хьоашалгIа

ГАЗЕТ ДЕШАРАШЦАРА БУВЗАМ

ХЬАЛХА дезо дешаш хьавоагIача а хьехаме дош оалача а сага саина бокъо я дукхача наха долча КПСС ЦК, РСФСР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган долча «Советская Россия» яхача юкъарча политически газета оагIонаш тIара 1984 шера сурт-сибат хувцалургдий, керда рубрикаш, разделаш, гучаяргйий, газета оагIонашка партен халкъен ганз, хIанзарча вахара дукха йола оагIонаш, пятилетка керттерча этапе йола советски наьха проблемаши йоакхой мел йиза хьахьонхаргья, — аьнна хатта из эггара хьалха бе доллачун а.

Тха редакционни почте доагIача цу хаттарашка цхьана йоагIа дукха бIаьш хьадда йола предложенеш, беркате хьехамаш, доаха ловцаш. Царех хIаравега хьож чIоагIа теркам тIабахийте, газет дешараштa хетари белгалдаьккхари чIоагIа теркалду, хIана аьлча «Советская Россия» хьадеча керттерчарех да уж. ТIаккха редакце царга деш дола кхайкарал а вIашн бола бувзам чIоегIбараи шербараи тIадерзадаь да-кх.

ХIаьта доазув мел да цу чIоагIалени шоралеи? ХIана кхыметтел къувсаш да: цу е вонх кепайоазонах боалача пайдан мах беча хана «чIоагIалек» критерий малагIа хила еза?, яхаш. Критически материалашта луш дола жоп хургда-хьогI къаьстта теркам тIабахийта безаш? Е газет дешарий откликаш дукха-кIезига хилар да-хьогI керттера дар? Е газета тираж я-хьогI? Газета ухаргдолаш керда язбепна нах дукха-кIезига хилар да-хьогI Е хьалха ихараштa юхе дукха-кIезига хилар да-хьогI? письмош хьажа везалга дaтеш? Цу цIи яьккхача критерешта тIатоха мегаргда ихыдараш а. Иштта хIама дир массане а лоархIаш долча газето керттерча редактора лоархIаме долча профессиональни журнале. Цо аьлар шоай газета тираж мел я, шера мел дукха письмош доагIа, официальни жоп масса деннад, газета тIа араьнна корреспонденцеш мел йийцай парте обкомий бюрошка, исполкомашка, прокуратура органашка, кхыча инстанцешка. Юххера а вывод йир — мах бе беза йийца мел йийцача критерей теркам а беш...

Бакъда, нийслуш да кхыча тайпара хIама деш а: «Советская Россия» дешарашка хаттараш а деш, цар беча маьха теркам а беш, социологаша дика лаьрхIар е статьяш: «Алхха цхьа вахар», «Прокурораш кхерача хана», «Къайленаш йоаца Антарктида», «ЛархIарах баркал», «Прогул бахьан долаш счет», «Хьежаш Iе бокъо яц», «Бекаа бода-никъ» «Совещане вийхан», «Нахаца гIуланхаш леладар», «Тха йоI дIаяхай»... яхараш. Цар цIераша хьахойт цар тIа дукха тайпара дешаш дувцеш хилар. Укхаза газета тиража цифрех, письмош луш дола жоп дукха-кIезига хиларах ала хIама дац. Укхаза йоагIар кхычун критерий я — дег чура доагIа доаш. Дуккхача вала хетар да хьалхашка доаладер

ГАЗЕТА «Советская Россия» хIара дийнахьа кхо миллион тираж йолаш ше арадувлаш парте наказ кхоачашду. 1956 шера шийй хьалхарча номер тIара деяз — керттера теркам тIабохийтар саг ва.

МугIарегIа волча сагаццара, цун хьаштаццара, гIулакхашццара, дагадоахкараштцара безам керттера чулоацам хиппаб «Советская Россия» яхача газета, болаш а ба. Дуккхача хана дениз арадувлаш а лоархIаш а хьадоагIача «Правда», «Известия» яхача газеташ тIа араювла материалаш кепаттац оахa. Тха выступленей керттера лостам ба эрсашца цхьана пежарашха итташ дола хьалкъаш цхьана дахача геттара йоккхача, низ болча Советски Социалистически Федераце, хозача республика вахар дувцилга. Россия мехка керттера дакъа да. Дуккха тайпара хIамаш хьаю цига: эпшаш, моашош, кIадаш, цемент, маьчеш, пенар, кIора, газ, мехкдаьтта доакх, болат лоаладу, херх хьекха материалаш ю, кхыдараш ду. Цу хIамай хьакъехьа гаьнна хьалхаьннай вай республика промышленна дегIаенача йоккхийча пачхьалкхенел — Англел, Францел, Германе Федерати Республика... Из ала а дагадоахийта а дезаш дар хIана аьлча, газет керттерчарех цаI я промышленна тема. Кхы цхьаькха башхало а я цуи. — Российски Федерацена къоъйода 31 пачхьалкхея территориальни единицы (АССР-аш, автономни областаш, округаш...). Декхар латт тахан экономике, культуре, традицешка хулаш дола кIоарга хувцамаш дизза хьахьокхарах, белгалдахарах.

Газет дешараша йоах 1984 шера уж проблемаш ювцаш лаьрххIа йола программа хила еза. Масала, цар йоах, юхаоттае еза «Россех дола бIаь хаттар» яха рубрика. ДIайолае еза «Советски Эскар халкъий вошалеи доттагIалеи школа я», «Къаман обычеши традицеши», «Къаман „спортивни ловзараш“» яха а кхыйола а разделаш йоах. Цар иштта йоах интернационализмахи национализмахи йола статьяш араяха еза а.

Тха газет дешар, ховш мадарра, газет хьадеш вола специалист вац, бакъда, цунна хетар журналистски творчества эггара лоархIаме дакъа да. Газет дикагIа хилийта хьашт долга дика довзаш да. Йоккхий материалаш еша дог дагIац наьха. Уж раьза бац рубрикий шоай моттигаш хувцаш хилара а. Читатель дезаш ва юмор дукхагIа хулга. ХIаьта «интеркурьера» колонна хьесапе чурча темашта лаьрхIа рубрика йолайича бакъахьа хет. Нагахьа санна лаьрххIа кхалнаха дола газеташ деце, тIаккха «Советская Россияс» царна лаьрххIа материалаш араьхача, тарлой брошюрай хьесеве а. бекъахьа хет. «Дувц. ...хIаьта гIуланх мишта?» яха рубрика йиш ма ялийта яхаш дех тхогара. ДукхагIа язде йоах цхьан хIаманга дог доахаш хинна боацача энгузиастех, царгара хьокхам эцаргболаш, къаьстта нагирхошa. Е кхы цхьаькха: ира сюжет йола материалаш кепаетта, тIехьа тIадоагIар а долаш, хьаела «Российски юртара нах» яха рубрика, исторически обзораш язъе, настькаста язде «Глобуса тIара тIадам» яхачох, кулоацам кIезига бола телевидене передачаш хIана ю дуеца, кинофильмай, кинякай боагIаш бола мах бе. мораль дино мишта Iоткъам беш я, суд техха нах мукъабаьлча фу деш бе, яхаш дувцар дех.

ГАЗЕТ дешарий хьашташ, гуш ма хиллара, дукха да.

Газет коллективни гIулакх да. Цун берригa лостамаш, ерригa рубрикаш, шийй керттерча корреспондента — болхлочо, юрта вахача саго, Iилмахочо, инженера, дешархочо, партийни советски деятело хьинаре дакъа лацара лаьрхIа да. Выступленей тематика йоккха я: парте XXVI съезда белгалдаьхараш, Кхачан программа кхоачашъяр, рузкъан кхоми хьурмати дар, хIара коллективе новкъосталашха вIашн гIо дар, пятилетка кхоачашъяра бизза бехктокхам, чIоагIа организованность, порядок, кхетаме дисциплина хилийтар.

ХIама ца эшшаш шу хьалха, 22 ноябре КПСС ЦК Пленумо белгалдаькхлар дегIен овсарегIен хIама хьадергдолаш къахьегам, инициатива хьахулийтаргйола экономически организационни хьалаш хьахилийта дезилга. ХIаьта во болх дер дайна хилар, бехктокхаме ца хетар болхлой материальни моральни авторитета Iаткъаш хила деза. Йолаш йола отношенеш чIоагIа тоае еза, экономика дегIайоалаяра интенсивни методаш йиц а ца йолийташ, мелла «техничность» цар яле я. Бокъхалдар аьлча цо шийй чулоацамга диллача сагагара дуккхадараш дIадех.

Партийни болхлочун авторитета, коммуниста хьинаре позицена, идеологически болх говза бара хетадаьда дневникаш, парткомий секретарий, активистий записаш. Тха газет дезараш дезаш хилар уж хIамаш. Газет дешарий инициативагIа оаха дIайоалайир болхлочун сий, вайх хIаравар гIулакхаца хилар, дог цIена, хIама хьадеш къахьегара кхетам, юкъарча гIулакха хьашташ кхетадар дувцаш йола йоккха диалог.

КПСС ЦК июньски Пленумо идеологически болх эргабаьккха тоабара керда декхараш оттадир. Наьха духовни хьашташ хетарашш, общественни практике дикагIа мел дар, хIанзара къахьегама культура, потреблени — уж а кхыйола керттера темаш а хургья дIахо йодача хана газете, цун авторий керттера теркам тIабодаш.

Россе промышленность духхьала индустриальни гиганташ хинна Iац. Из башха дика дербентски кIувсаш, кубачински чеканка, дымковски ловзаргаш... хьадеш дола говза кулгаш а да. Традиционни промысла, художественни рукоделе проблемаш кIоаргагIа ювца а лерхI газето.

Хьу йоацаш, мли доацаш хилча Росси а хургьяцар аьннад Лев Николаевич Толстойс. Хьу а кили а дувцаргда шийй дешархошта тха газето. Къаьстта аьлча Къулбаседа Кавказа, цу вай мехка жовхьара Iалама ганзех кхои беш, комплексни пайда эцара дешаш дувцаргда.

Эггара хьалха фу дувцаргда? Эггара хьалха дувцаргда лоамара хьу лораелгах, кхерий тедара гIулакх дегIадоаладарах.

Кхачан программа кхоачашъеча керттерчарех хиларах тарра ялат дукхагIа даккхара проблема ювцаргья, лоархIаме Россе къулбехьа хий дехкача лаьттана теркам тIабахийтар. Укх шера Россена лаьрхIа хьажкIаш ебаьча Черсий-Балкхаройчени Къулбаседа ХIирийчени опыт ювца йоагIаш я, хIаьта дувца доагIа фуд новкъадар из низ бола культура ебаяра а.

ТХА РЕДАКЦЕ планашта юкъе йицъялийта йиш яц парте къамий ленински политика а. Къулбаседа Кавказа автономни республикашка нь выступленеш а санна, кепатоха кийчъяьча материалаш тIа дувцаргда вахара хьадда дола дешаш.

Вахара советски куц-сибата нравственни политически ганзаш ювцача статьяшка дукха откликаш хьоаю, дукха хул «моттигера» вIашдуххьаленаш ювца цIенхашттара дешаш а. ХIанз газето кийчъеш я Россе бовзаш болча писателий, царца цхьана Къулбаседа Кавказерча Гамзатов Расула, Кулиев Кайсына, Шогенцуков Адама, Ахматова Раисай, Цагараев Максима, Авшалумов Хизгила, Макитов Сафара... выступленеш.

Событеех хьаллиза доагIа хIара ди. «Советская Россия» керда номер хьайийцача, газет дешачов еза безаме, бокъонца йола информаци хилийта гIерт тхо.

Хьаухача письмошка а хьежаш газета тIа керда хIамаш хьахул. Иштта хьехилар «Iилман репортаж», «Вахача эша хьехамаш», «Эггара хьалхара», «Шун консультант», «Беламе йола информаци» яха а кхыйола а разделаш.

Къаьстта теркам тIабохийташ хIама да газета тIа араяьнначa материалех хоадам боллаш дола гIулакхаш чакхдахар. ЛаьрхIа цу гIулакха оттаяь я «Советская Россия» «Выступленеш хиннача тIехьагIа» яха оагIув. Цига арадоаккх выступлени ярах даьчох лаьца дола жоп. Газеташ ухаргдолаш язбенна нах раьза хургбола гIулакхаш ду.

Газето фу де лерхI дувцаш ала доагIа редакце центральни аппарате а цун шовзткъа собственни корреспондента а балха тIа Российски Федераце регионашка хIанз а кхоачамбоацараш долга. Цхьаболча журналисташа дика гIулакх дIа а доладийя дуташ моттигаш я... Лоацца аьлча, редакционни аппарат гIерт литературни, журналистски говзал лакхъе, хIара газетни номера идейни чулоацам кIоаргбе.

ХIара Iуйрийна миллионаш экземпляраш йола «Советская Россия» газет дешарашка кхоач. хIара Iуйрийна доагIа редакце бIаьш письмош.

Из юха хьадула бувзам тешаме а хадданза а ба. Цох лахаш да газет, цунца ба газета низ.

А. ПОДОЛЬСКИЙ,
Къулбаседа Кавказа автономни республикашка гIолла вола «Советская Россия» яхача газета собкор.

ХIАНА ЛАЬГIЪЕННАЙ ШУРА?

Ухх шера ийс бетта план 490 тонн йолаш, пачхьалкхена 524 тонн шура дIаелар Малгобекски районан «Кавказ» яхача номсий совхоза къахьегамхоша. Из во хьоххам бац.

Цу толамга нхача вIаштIехьдалийтар тоъал моцба доакъар а долаш, аьхки плаваш дикка тIехкхоачашъеш болх бе хьайбаш леладерашта карагIдаьнна хиларо. Цунна цхьана, тIехкьарча хана геттара лаьгIъеннай йоккхаш йола шура. Масала, соахка октябрь бетта 18 дийнахьа яьккхачул, 450 килограмм гаргга кIезигагIа хилар ухх шера цу юкъа совхозе яьккха шура. Къастта сеготдайташ хIама да, хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура денгара ди ме доела лохлуш хилар.

Цу кхоачамбоацарий керттера бахьан да доакан керттIа ца кхабар. Масала кийчъяь люцерна гIожа я. ЦхьоалагIча ферме кIезнгагIа яле а 80 процент доахана хьашмара аракхийса, ногаш тIабетташ уллар из. Иштта дар шоллагIча ферме а.

440 етт а болаш 1029 бежан, 5270 хьакхарч, 6760 жа да боахаме. МалагIа кийчо яьй уж Iангара дахара?

Эггара хьалха дувцаргда вай доакъарах. Зооветеринарни бокъонаца дIадеххача тайпара, керттIа Iангара бакхара цхьан Iатта цхьа тонн йол эш. Цу тайпара дукхьала совхоза детташ долча доахана ез 440 тонн йол. Цул совгIа, шинараш, Iаьсий, жа Iангара дахара эшаргъя ия, кIезнгагIа яле кхы а 560 тонн, хIаьта цу боахамо Iалашъяр 500 тонн гаргга мара яц. ПланагIа 1700 тонн сенаж йолла езар ухх шера. Цунах цхьа тонн кийчъяь яц.

Дукха хьайбаш кхаба девандаь, пачхьалкхена ялат дIателарах мукъаьмккхай из совхоз. ХIаьта а концентрированни доакъар Iалашдара ухх шера план кхоачашъяндар боахамо. ХIанзарча рационах луш хуле, из иштта ца тийлача дарг а дац, кийчъяь концентраташ хьайбаш кхабара февраль бутт тIакхаччалца мара тоъаргъяц.

М. Горьке цIерагIча совхозе ялата хьажкIаш чувцачара докъаденна гIадажаш хьатIа а кхухьаш хIанз а йоллаш яле а, тоъал хургьяц силос а.

Цу кхоачамбоацарий хьакхехьа совхоза директора Д. К. Путилина даьр бехкала вала гIерташ къамаьл дар. Цхьацца бахьанаш доахар, из гуча а даьлар.

Совхоза керттера зоотехник Агиев Iийса доакъарий бурак чувцача кхай тIа вар. Укхаза вар иштта цхьоалагIча шурий ферма заведующи Томов Мохьмад-Гире, шинна а фермай доаркаш. Бурак кулгкара чуэцаш боахкар уж. ТIехкарга кхоачаш йолча хьайбашта юкш йоацача йоархIех дикъадар ихха. Царна юкъера халла мара хорагIакар бурак.

— Доаркаех а ахь хет сона-м. БерхI сага шин сахьата цхьа машина а тIайоатталац, бурак кхай тIа кIезига а аIамига а зилерах, — йоах нов. Агиева.

Гектара тIара эггара дукхагIа цхьа тонн мара ялац из. ХIаьта керттIа Iунал дича гектара тIара 100 тоннал совгIа йоалаш хьувкъ из культура. Цхьадолча боахамашка хий дехкача кхапкара 200—250 тонн чуэцаш моттигаш а я.

КIезига ба цу совхозе кхыча культурай хьувкъам а. Масала, ка бола ялат хIара гектара тIара 16 центнер мара даланзар, хIаьта хьажкIаш — 10 центнер.

200 гектара тIара люцерна хий дехкаш я. Цига хан-ханнахьа эшача боарамагIа хий тохаш хиина даларе, тоъал моцба хургъяр хIанз хьокхаш йола люцерна, ухх шера чуийцачул дикка дукхагIа хьувнъам чубе а йиш хургъяр цигара. Цу кхоачамбоацарий керттера бахьан, лаьтта леладара культура укхаза геттара лоха хилар да.

Удобренех, гербицидех, кхх бизза пайда а эцаш, агротехника бокъонаша дIадеххача тайпара доал дой, хIанз цу боахаме дола хьайбаш паргIатта Iангара дахара доакъарашIа кхоачам бе йиш йолаш да совхозе доакъара культураш кхеяра хьажъоастадаь лаьтта.

Бун шин ханнахьа ца хьакхарах мергIилгаш сома долаш, хьекхачул тIехьагIа ханнахьа хьал ца эцарах цхьа дакъа йохкаенна я укхаза Iалашъяь йол, хIаьта технологи керттIа кхоачаш ца яр бахьан долаш. ХIанзале йохкаяла йолаеннай цхьадолче кIоаганка чуелла силос а.

Доахан чувоцадара тоъал дика кийчъяьй хьайбай помещенеш цхьоалагIча ферме. Эшар даьд шоллагIча ферма цхьан помещенена а. ЦхьабакъДа, Iаьсий чулаьттар тоаяра хIанзачул тIехьагIа дукха балхаш де дезаш да. Цхьайолча моттигашка тхов тIа шифер яц. Тоае езаш я Iаьсий чулатта дукхагIа йоле клеткаш.

— ДогIа деча хин Iезарч отт ихий чу, — йоах Iаьсий леладеча Ахмадов Умалхата. — БIаьстн дене дех аз тхов тIа шифер йилла, яхаш. Цунах хIама хилац.

Нувхаш кхо дIадоаккхаш йола транспортераш, доахана мала хий хьатIадоваладу установкаш а увттаеш, реконструкци еш латт укхазе хьайбай цхьан помещенеш. Тхо цига хиннача дийнахьа тхов тIабохийташ латтар цунна. ХIаьта чухьа даьча балхайка хьежача, доахан чуоттадара ухх шера на кийчъяь йоакхо тамаш а я.

Цунна уллув латт керда хьаяь кхы а цхьа хьайбай корпус. ПланагIа чухьа хила еза хьайбашта хий меладу установкаш, нувхаш арайоаха транспортераш оттаяь йоацаше а, соахка февраль бетта эксплуатаце хьайцар на. Цу хана дена хьайбаш чу ца оттадеш яьсса, хIалакъеш латт.

Къаьнача хьайбай корпуса реконструкци а ца еш, гIишлошъераша нийсдалийта гIалаташ дIа а доахаш, керда хьаяьр тоае аттагIа е дарегIа а хургдар-хьогI?, аьнна хетаду.

Дукха ба цу боахаме тоай декхарех толаме лоархIабу хьайбаш леладераш. Масала, доярнаш: Бахаева Сайдат, Исаева Алия, Магомадова Элисат, Батаева Заху, дояр Глушенков Николай. ХIара кхоабеча Iаттагара шура якхара шера план кхоачашъяьй цар. ХIаьта иштта оасаре къахьега царна карагIдалар тамаш йолаш а да. ХIана аьлча, геттара во вIаштIехьдаьхад фермай болхлой къахьегама хьалаш. Цхьаккха тайпа механизаца а йоацаш хьайбашта доакъар диллара, хий моладара, уж деттара, помещенеш цIенъяра балхаш кулгнара ду хьайбаш леладераша.

Социалистически яхь леладга кьахьата тIа мара дац укхаза, аьнна, ала йиш йолаш да майрра. ХIана аьлча, нагтахьа мара йиц балха итогаш.

Хьайбаш толаме Iангара даха тIахьехаш Надтеречни района фермай болхлоша ерригача республика къахьегамхошка даьча кхайкарелах лаьца хIама хоаш дацар е доярканта а е скотниканта а.

Цу тайпара, ца йиш йоацаш дукха кхоачамбоацараш да цу совхозе хьайбай боахаме.

М. ХАМАТХАНОВ.

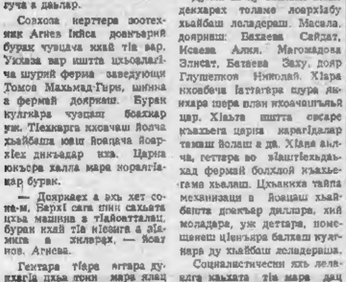

Коммунистически къахьегама ударник волча Цечоев Махьмуд-Башира Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» заводе токарь волаш болх бу ялх шу гаргга ха я. Цу юкъа цхьаькка бутт дIабахийтабац цо шин сменни нормаш 140—150 процент кхоачаш ца еш.

Дукха ба балха говзал Мухьмад-Башира кхарерзаейта хIанз дика болх беш бола нагирхой.

«ЦхьайттаталагIча пятилетка ударник» яха цIи еннай Цечоевна дукха ха йоацаш.

СУРТА ТIА: токарь Цечоев Мухьмад - Башир болх беш воаца.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Доазол дехьара

БОНН. Металлистий профсоюза тIалхьехамагIа, металлисти къахьегамхой накара бокъонашта тIагIертилга хьадда юкхтоха, аьнна дукхкьча болхт лоалидерийн немаки хьадерийн демонстрацеш хилар ухха (сурта тIа). Демонстраце дакъа лоцаш хинарашка предприниматела хIанз гаргарча хана 30 эзар болхт лоалидера 15 эзар кемандера балхара дIаваккха лаьрхIа хилара шоаш хьадда духьала хилар хьакхайкалар. Цар дIакхьийр металлургически кемандарен промышленность частни секторгара дIа а хыкка пачхьалкхен долахьа ерзае езиш хилар. Къахьегамхоша дIадийкар герзаш Iоаделга соцадар а ФРГ тIема гIулакха дIаухийташ дола рузкъа кIезиг а даь, керда балха моттигаш хьакхолларга дIадохийтийта а.

АДН—ТАСС сурт.

Юнион-сквер яхача майдан тIара жоп

СССР Конституце Дии америкацаша белгалдохаш дола Колумбе Дии башха йоккха юкъ юкъе ца йолаш цхьан хана хул. Из теркал а даь, советски американски конституцеш вIаши нийс а еш царна анализ е дагадехад СИ-Эн-Эн яхача телесета московски корреспондента Стюарт Лурева.

Видеозаписага со массехнаа хьежача Луре телевизионни сюжето ерригa а 93 минут доац. Зрителa хона-колох шн кIург бе а хIелехьа, дIадоаду репортера советски халкъо кхоаттъа цу совгIча хана даьха деррига толамаш. Ухх тайпара бу болх цу «аналитика»:

Пушкина майда. Поэта дегIача памятника юххе ва Лури. Репортера цхьан бе йоал СССР Конституци тIадола брошюра. ШоллагIча бе — ше дIаядаь хIамаш тIадола планшетка, дала ма дахьалда американски керттера закон белгтала сенна тIех да советскичул диллулга. Вешта, дицдала-м корта болаш хIама дац. Лурега хьеттача, конституце дакъе вIалла а дика кхачалац мисдашкаэрсашка.

Луре бег а йоахаш, Iоеш СССР Конституце деша, кепа йоазона, собранеш, митингаш, дукхагIа яьха улицаш тIа арабаьнна кхайкарелашн демонстрацешн ярах йолча паргIатонашта гаранти луш йола статья. «Уж дерригаш а хоза дешаш да!» — оал цо кIаттIабоацачоах.

Кхы массехк цу тайпара йола духьале е йиш йоацаш йола фраза а йоалайий, чIогIагIа ле вольлу репортер, шин ролика, цунна хетачоах, триумфальни финалага кхоачача хана. Памятникагахьа юха а хьеже, доакха са доакх: «Бакъда, кхы а дукха ха дIагIорьгъя Пушкина майдан тIа свйлаха-йоакха океанал дехьара паргIатонаш кхачаледьа».

Репортера телесюжет бокъонца йола образец а массови информаце средстваи американски Iаьдалагiарча «паргIатон». Цо лерхIар да советски Iаьдала законий кIийле воча сурте гойта лаьрхIа йола хари хIамаш обывателa керта чу доккар. ТIаккха малагIа а аргументаш? «Уж дерригаш а хоза дешаш да», — духьала из да вахара советски образ зуш репортера керта чу девар.

Передача запись гойтар аз расовни политически репрессешта духьаларча къовсама Къаман союза исполнительни секретарага Фрэнк Чапмэнага. Ер да цо союзе штаб - квартира тIайолча Юнион-сквер яхача Нью-Йоркски майдан тIара Си-Эн-Эн яхача телесета Москверча уйланкочуна денна жоп. Из ваха лоархIаш йола ерригамерикански организаци фу деш а гуш да цун цIерах.

— Хоаш долча тайпара, бокъонех йола Билль — американски конституце дакъа, хIаьта теоретически аьлча, лоархIаме дакъа, дIаделадир Чапмэна къамаьл. Цу тIа бокъонца дувцаш да, хетаргахьа, — оаха, — США гражданаша пайда нийсача деша, собранеш, кепа йоазон, уйлай паргIато санча йолча бокъонех. Ерригаш хьайнача, дикка дукха я духь-духьара паргIатонаш. Цул совгIа, конституцена а хьалагIа правка оалаш йолчун тIа дувцаш да кхыметтел социальни хувцамаш дара йола организаци лаьара бокъонех а. 1801—1809 шерашка тха президент хиннача Томас Джефферсона ухх тайпара кIоарго доашхаш хиннад цун маIан: нагахьа санна правительство халкъа гIулакх деш еце, цунна эшараш теркал деш еце, халкъа бокъо я правлене форма хувца».

Вайна гучча тайпара, документ, хетаргахьа бокъонца [illegible] лоребеш да. Амма из кавьхата зIар да. Рейгана администраци кхьачул тIехьагIа тха демократически бокъонашта духьала керда низ бола атака йолаелар. Цу тIа а цу этакана йола плацдарм хилар президента политически философех. Аз ювцар яц цун частни предпринимательство лорааш йола, капитализм лораеш йола философи — цунца-м цхьаккха а къастача тайпара лархIа йиш йолаш хIама дац. Амма Рейган дIахо вода. Цунна хетачоах, мугIарерча американцашта доагIаш дац кхыметтел пачхьалкхено цхьан хана ахча дIахецаш хинна Лоадам боаца социальни новкъостал а. ЛоацагIа, къахьегама Американа лаьдь дола закон цаI да: цхьаннена а, цхьаккха хIама дагIац. Из я шоана Рейгана администраце шин чурча политикана юкъейнхьа эттара реакционнегIа йола философи.

Ард вай, американций кхы йолаш яц биза хилара йола бокъо. БIарча ловмаш хилъал йола нахчаш а я мехка йоккхалуш латташ, уж йоккалу бIаьхий барешта уж йна бовла ца могандаь, хIаьта къебарий кисаш даьсса а доландаь. Къеча наьха дарегIча маьхах два хIама нийде йиш хулийташ йолча кхачан талоний программа геттара эIамигъяьй. Из бахьан долаш — хIаьта иштта хила вIалла мегардолаш а мичад — Къулбаседен Каролинера, Аппалачски лоамашкара бераш цар шоаш дани меца хиларагIа вIалла ца йиш йоаца хIамаш нарегIа деррыгаш а чураштa эттара кхеравегIа доле лазараш долаш да. Цу ураз дайнача берий даьштен ноаноштен, дукхагIча даьке бе болх а боалача наха хIанз ца телаш социальий кхачан талонаш. Цlаькха а ях аз: цхьаннена а цхьаккха хIама доагIаш дац.

Ерригаш а сецца дIаякхай кагирхошта царна пайдана йола профессеш Iомаеш хинна городской программаш а. ЭIамигача сага йиш яц хIанз сварщика, автомеханика, маляра, каменщика специальность Iомае. Рейгана доал деча хана [illegible] йоагIаш яц къеча наха. Къел дьагарен паьчатарен хьадаьнна айп ханпа дIаотташ латт.

— Цу тайпара дола демократех кхедисараш шIендаь дIадоахаш хиларех дола масалаш кхоачалургдолаш дац, — дIахо дувц соца къамаьл дечо. — Хьаьзартья вай наха чубахара йола моттигаш. Дукхача американций алапеш керттIа йола чуваха моттиг Iалашье торо йоацаш да. Хьалха йолаш яр эггара торо йоацаш бараштa правительства чубахача моттигех ахча телаш йола система. Хьалдора мелха даь а пачхьалкхен цIеноаш. ХIанз дIайоаьльй бIаьш эзараш квартараш хьалъяра планаш. Геттара мелбаьб арендах телача маьха пачхьалкхено лоттабаь тIахьоним. Из бахьан долаш шоашта дагадеха маьхаш доах цIеной даьца квартирех.

Рейганомика цIьаьикха нерддлар а: хьалй къе нах бахача городской районашка, негритянски геттаршка «паргIатача предпринимательства зонаш» оалаш яраш. Цу идейна реклама ю къе нах тIахьехара кеп уттаеш: «Хулалур вIаьхий хила!». Долча бесса аьлча, хьахулашъяраш къахьегамах лу мах лоха бола зонаш я, цига бахаш болча неграшкен кхыча къеча нахаген шайлгех геттара хала балхаш дайт. Лаьцна санна нахага балхаш дайташ йола моттигаш я рейгановски «паргIатача предпринимательства зонаш». Экономически юхахьахилара кхоллара кхал экономически лоал эттад! ЙIаьхий хул алхха фирмаши концерноши, хIаьта болх беш болча наха хьалха шоаш лайнача тайпара хало лов, тахан кхы а чIоагIагIа а лоаш.

Из да таханарча Америка экономически сурт! — йоах Чэпмэна. — Цецвала хIама дец, нах доркбенаб. Дукха нах хьовш боагIа. Наха чу Iайна доргал хьарамлаш я. Американцаш тIатьехабезаш бац рейгановски политикана духьала боалара е цу хьакъехьара листовкаш чукхувса езаш а яц. Из ца дича а кхы сатоха йиш йолаш бац дукхха бараш. Малав шин берашта сабаре бIарахьежалургвар, уж меца хилча? Малав духьале ергIоацар, ше квартирера ара а ваьккха улица тIа ваттача? Цхьанна тайпара кертIа лархIа йиш йолаш дац. Социальни сувсарах экономически хьалашен юкъе цхьаккха бувзам а бец ахарашта хетараш! Хеталуш да, тха яр санна йолча группа, конституционни бокъо я уж «лорхбенна американцаш» пар юкъара, моллагIчо а кхетадеш дола хIамаш дIадехара вIашагIтоха: чубаха моттигаш, бе болх, ва маьхI Конституце бокъо лу экономически нийсхо хилийта гIерта. Амма волал хьо из де! Политически расовни репрессешта духьаларча къовсама Къаман союза опыто хьахьокхача тайпара, цу сахьате хачара эIн хьа а яьккха тIахецаргъя хьона Федеральни тохкамий бюро. Тха а кхыча бокъонаш лораеча организацей а членаш набахта бехк. Тха телефонашка дагна ладувтI. Тха мугIарашта юкъе чуухийт охранка агенташ. «Iаьржа» спискаш уттаяш, шоватхья иттлагIча шерашка Голливуде уттаяраш санна.

ЛоацагIа, гIулакх иштта да, — дIахо дувц Чэпмэна, — Конституце тIа дIаязъьйча бокъонех пайда эца американеш ма везийнге, Iаьдалаш репрессеш е долалу цунна.

Къаьстта чIоагIъеннай политически репрессеш Рейган Iаьдала керте латтача хана. Масала, ухх деношка «Нью-Йорк таймса» хоам бора: администраци конгрессе гIолла чакхдаккха гIерташ я полицена, суда, кхыча репрессивни органашта доккхагIа юридически Iаьдал бе доккийташ дола керда законаш. Из уголовщинаца къовсам лоаттабара деш да йоах. Долчча бесса аьлча, до лерхIар да законности порядки чIоагIъе эза яхаш бахьан а доахаш тIа-тIа йоккхагIа хулаш латта общественни дорхала талгIи йохаяр.

Уж гIулакхаш дешлехьа законаш телхаду. ХIаьта хой хьона уж хьан телхаду? Эггара боккхагIа болча пачхьалкхен деятелаца. Ше КIайча цIеношка чувааьнача хьалхарча дийнахьа дена граждански законодательствана ногаш тIабетташ хьевоагIа президент. Рейган, масала, тугаш вац 1965 шера негрий харжара бокъонех дола закон вахара чудоладе.

Йолаш а иштта моттигашкарча Iаьдала органашка зIамигача къаммий викалаш пропорционально хилийтара принцип, — йоах соца къамаьл деш волчо. — Нагахьа санна, ард вай бахача наха юкъе Iаьржа цIока дола американцаш 60 процент бале, цунга хьежжа хила еза городской Iаьдала органий, штата законодательни собране, иштта кхыча моттигий а состав. Правительствана тIалатт закон телхадерашта наказани ярах бола бехктокхам а из чакх мишта доакх хьожаш къовсам лоаттабара декхар а. Амма Рейгана из де а тигац.

Администраце закона духьала еча походаца дувзаденна этта хьал мел во да аьлча, кхыметтел конгресса викалий палате а Рейгана администраце членаш судага гIолла бехктокхаме оазара лаьрхIача прокурора пост хьаярах дола дош оттаде деза аьнна а хеталуш да.

Иштта латт тха граждански бокъонех дола гIулакхаш укхазара. Юнион-сквер яхача майдан тIара хьалхьежача — чакхвоал соца къамаьл дер. — Ма дарра аьлча-м Америке йолча политически репрессех кIаргIа дувца а трактатий томаш хьаде а йиш я. Рейгана экономически кризисан милитаризмаех бага кхувс тха бокъонаш.

...Аз Iодика юц Фрэнк Чэпмэна.

Майдан тIа гIолла сай машина тIавода со. Общественни туалета юкке ба къайлагIа марихуанен чIоагIагIа йола наркотикаш йохкаш бола кхуваш боагIа нах. Бена доахнача гIандаш тIа гихьайса бада яхача шийлача бус набарах ца бовва чубаха моттиг йоацараш. Цьона [illegible] гIадинта ва хIаькха дагадехача хIамо. ЖIарга хьасапе шин тIаьхиг вIашта а йилла боах цо: «Хьажал, духьала вертолет хилланзаро. Жи, Вьетнама бомбаш чуетта гIорга вай»...

А, господин Стюарт Лури, хетаргахьа, сов дукха ха а Пушкина майдан тIа Iа сакъерда. Дицденнад хьона, хьай мехкахоех цхьанне бокъо яйнарий ВIашагIкхийтта Штаташ яьнна цIи тиллача мехка Юнион-сквер яхача майдан тIа а кхыча майдаш тIеи улицаш тIеи а дела гIулакхаш мишта д.

Владимир СИМОНОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

Дуне цхьан кIирагIа

КОНСТРУКТИВНИ НАЬКЪАГIА

«Пхи минут яьача шийтта доала» — иштта лорале яхац хьалхадоах тахан гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда американски ракеташ Малхбузен Европе оттае гIертача США а НАТО а зуламеча планашта духьалбаьннарий, вай планета массе миIингерча дукха эзараш болча, дукхача тайп - тайпарча къамех болча манифестантий колоннашка. Уж планаш кхоачашъяра Вашингтоно лаьрхIа ханаш хьатIакхача дисараш массехк кIира мара дац. Женеве переговораш еш дIаяхача ханаца нийсйча юкейнсараш я а яц «пхи минут» мара.

Уйла ца еш шоаш лелаеча, Европерча а дерригача дунен тIарча а машара кхерам тIаоттабеш йолча политикая болча бехктокхама кIалхара бовла а гIерташ США-и цар цхьа бола европейски союзникаш гIерт Женевера къамаьлаш дIахо даха нийъ боацаш юхасецца хилара бола бехк «ше аьлначоа тIерайоалаш йоаца», Вашингтона «гибкость» хьаллоацаш йоацача Советски Союза дIатIабилла.

Цу тайпарча пропагандистски киловзалий бокъонца бода нах хьагучабаьккхаб «Правда» яхача газета хаттарашта деначa жопашка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова. «Тохкаи бича, — белгалдаьнккхад цо, — хабарал дIахо йоалаш яц американски гибкость. США-с лаьцача наькъа чулоацам хувца ца лун бус: Европе керда американски ракеташ оттаяра наькъаца СССР-ал дикна тIехйолаш тIема кийчо шоашта Iалашъяр». Цу реалистически йоацача, цхьан оагIорахьа эза йолча позицена Советски Союзо духьалъоттаду гаьна кхетар юкъерча боараме долча ядерни средствашка диллача Европера кхаза цхьатарра нийсденна хилар толкхадо йиш йоацаш долга. Цу тайпарча принципиальни наькъа доазонашка вай мехко дIакьокх бокъонца йола гибкость а конструктивность а. Цунна дола керда тешал да цу планс кхы тIа а цхьадола гIулакхаш де кийча да аьнна Ю. В. Андропова дIаалар.

Дувцар да эггара хьалха, английскийи французски ракеташ тIа хIанз йолча боеголовкай дукхал ше йолча а юсаш боеголовкашка диллача советски ракеташца нийсхо оттаяра СССР Европе 140-гIа гIортташ СС-20 яхача ракетий пусковой установка хилийтара тIехьа хила кийча хиларах, нешта аьлча, НАТО оагIонга йолча гаьна кхетар юкъерча боараме долча ракетий пусковой установкаел дикка кIезагIа. Дувцар да иштта Европе ядерни герзашта доазув оттадара хьакъехьара соглашени а йича из чIоагI а елча СССР цу моменте дена иштта СС-20 яха ракеташ шиой Малхбоалерча районашка оттаелга соцадергхиларах а. Юххера а, Советски Союз кхы тIа а гибкость дIахьонха кийча я «Гардиан» яхача английски газето «эггара халагIеи эггара чIоагIагIа къугашн» да яхача деша хьакъехьа а, ма дарра аьлча — Советски Союзо хьалхагIа лаьар санна йоацаш эргашагIа йолча, шинна а оагIонна пайдане йолча дукхала диапазонс гаьна яхар юкъерча боараме долча самолетий - носителий СССР-ей НАТО-й боарамаш цхьатарра хургдолаш оттадара хьакъехьарча деша.

Машара гIулакха сагота мел бараша, адамлеи кхоанен гIулакха сагота мел бараша чIоагIа тоам а хулаш тIаийцад Советски Союзо шин оагIонгахьара гойтаз дола керда дика хIама. Европанен бIаргьача планетанен тIера ядерни кхерам дIабаккха гIерташ из хилар. «Руде право» яхача чехословацки газето белгалдоакх «Правда» яхача газета Ю. В. Андропова денна жопаш массане а юкъарча машара гIулакха чIоагIа бехктокхаме лоархIаш хилар хьахьокхаш хIама хилар. «Матэн» яхача французски газето белгалдоакх Малхбузен Европе гаьна кхетар юкъерча боараме дола шоай ядерни ракеташ оттае США йоланнчул тIехьагIа «Женевера переговораш цIенхаштта еш хургья» СССР яхаш хабараш дуцачa малхбузен политикий спекуляцеш советски кулгалхочун къамаьло соцаеш хилар. Халкъаш хIанз Вашингтонера цIенхаштта а реалистически а жоп кхачарга хьежаш да, яхаш язду «Трибуна люду» яхача польски газето.

Нийса да, хIанз дош ала дезар Вашингтон я. США-хи корта болаш дола къамаьл де-уж кийча хилара тийша я барта дахкара йола торо. Ю. В. Андропова ма аллара, «укхаза къаьгга ховш хила деза: Малхбузен Европе керда американски ракеташ хьакхачаро Женеве хIанз еш йола переговораш дIахо яха йиш йоацача кхоачаергья».

ХАЛКЪАШ МАШАРА ТIЕХЬА ДА

«Машар лорабе!», «ДIабаккха тIом!», «ДIадаккха герзаш Iоаделга!» — уж лозунгаш набат санна декаш да планета тIа. Европера а кхыча континенташ тIара а миллионаш бола нах улицашка арабаьннаб ООН Генеральни Ассамблеи эггара хьалхарча герзаш дIададахара йолча специальни сесси Машара Дерригдунен Советен инициативагIа герзаш дIададахара долча гIулакхий кIира доазонашка еш йолча демонстрацешта юкъе даккъа лаца.

Шин боарамашка диллача вIалла бIарга ца йииача тайпара йола тIема духьалара демонстраци хиннай ФРГ. ТIема духьаларча болама активисташа Гамбурге, Бонне, Штутгарте, кхыча городашка яьй 100 эзар совгIа тайп-тайпара акцеш: митингаш, манифестацеш, демонстрацеш, забастовкаш, царна юкъе дакъа лоацаш 2,5 миллион совгIа саг а волаш. Идеологически, политически, дика гIулакхашка диллача барта ца хилар юкъера дIа а даьнхха ФРГ бахача наха массане барта а болаш дIакхайкадаьд герзаш Iоадара, гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда американски ядерни ракеташта лаьрхIа йола стартови площадка Малхбузен Европах е гIертара «АкI» аьнна.

«ДIаяха ракеташ!», «ДIаякха ядерни Iожал!» аьнна тIаяздаь плакаташ бе доахкаш болча демонстрантий колоннаша хьалйиза я Брюссела улицаш, Рима Афинайи къаьцара майдаш, Парижа, Лондона, Мадрида «къаьнача континента» дукха кхыйолча городий проспекташ. Японе алхха шин дийнахьа тIема духьаларча митингашкен демонстрацешкен дакъа лоацаш хиннав кхо миллион саг.

ДегIабоагIаш латт антиядерни болам, ядерни катастрофана дуне чудигар кхерам бола исторе чухь ца хиннача тайпара герзаш Iоаде Рейгана администраци йолаеннача океанал дехьа а. ВIашагI ххийттача Штатий дукха итташ йолча городашка ухх деношка хиннай КIайча цIен авантюристически политикана духьалара. Малхбузен Европе «Першинг-2» а тиъамаш дола а ракеташ оттаяра духьалара, миллионаш болча американски дезалашта моцали къеле тIаоттаеш тIема бюджет кхо ца оаза шеръеш хилара духьалара американций дукха нах юкъе болаш йола выступленеш.

Ерригача планета тIа дIаболабаьча тIема духьаларча болама авангарде латт Советски Союз социалистически содружества кхыдола мехкаш. Машар чIоагIбара, кхоакам лаьгIбара, герзаш Iоаделга юхатохара тIаеравь цар хьалхайоехаш йола конструктивни машара предложенеш шерра бага кхака юкъаш а ерригача планета тIарча прогрессивни наха хьаллоацаш а я. «Адамие хьакъалчура дьна яц, хIаьта аргIолаш а яц, — белгалдаьнккхад КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова Заявлене тIа. — Из чIоагIа гуш да европейски а кхыча а континенташ тIа боарка антиракетни, антивоенни болам, — социальни, политически, дика гIулакхашка диллача тайп-тайпара бола нах юкъебола болам — шерра барзкарга хьежача».

ВАШИНГТОНА БАНДИТСКИ АКЦИ

Пачхьалкхен политика рангага кхоачаш Вашингтоно айь йола дунен халкъашта юкъерча терроризма гIоажа ант санна лоархI дунен общественносто американски форда пехотинцаша Гренадана яь оккупаци. Цхьаккха хIамах дош ца хеташ шн духьа дувцаш я президента Рейгана Карибски форда тIарча зIамигача гIайраига тIа гренадски патриоташ боабе. Гренада шин лоIаме хилар дIадаккха, цун правительство йохае ше бахийтача США форда пехотиций масси «машар» вIашагIболлара» хьакъехьа я ала гIерташ йола заявлени.

Американски империализма цу кердача зулама КIайча цIенна керте латтар бехназа вала гIерт Гренаде «низаш цхьаца оарцагI а даьха порядоки демократии юхаметтаоттаяра новкъостал де» аьнна регионерча дукхача мехкаша США-гара «сиха официальни дехар дарах» даьхIама да яхаш. Юххьанца дена чакхдаллалца Рейгана дувцар хара долга хьахайтанза балац кхыметтел администраце официальни деятелаш а. ХIана бокъонца гуш да Гренаде чугIолга Пентагоно, ЦРУ-с, кхыча американски спецслужбаша кийчдаь хинилга, интервенци ьар американски бIу болга, хIаьта проамерикански марионеточни режимаш йола цхьадола Карибски мехкаш цунна юкъе дакъа лоацаш хилар «коллективни гIулакх» да аьнна хеталийтара даь хIама долга.

Гренадана духьалара из бандитски акци Вашингтоно кийчъеш хиннай 1979 шера март бетта цу мехка революци хинначул тIехьагIа хьа мел йоагIача хана. Рейгана администраце ше Iаьдала керте ма эттанге, ма дарра аьлча, шин лоIамагIа дегIакра наькъ тIа яьнначa Гренадана духьала тIом болабаьб. Репетицеш а еш кийчъеш хиннай Гренадана яь оккупаци.

Дерригача дунен тIа чIоагIагIа эгIазбаха ба КIайча цIен цу бандитски гIулакхашта.

Б. ШАБАЕВ,
[illegible]
О. КОЛЕСНИКОВ.
(ТАСС).

ЮРТА СОВЕТО ГIО А ДЕШ

Назрановски района ТIой-Юртарча юрта Совето, цуьнан исполкомо шина йолча бокъонех пайда а эцаш хоадам боллаш болх бу юрта вессобуьчах дола Закон кхоачашдара тIехьа.

Юрта Совете вIашагIъелла я халкъа образованен культурам массазара комисси (председатель цхьоалагIча юкъерча школа хьехархо П. М. Гришин), кхоьнхе а школе депутатски посташ я. Исполкома председателa штате йоаца заместитель я № 2 йолча юкъерча школа директор Р. М. Бекова, хIаьта школай цхьайтта болхло депутаталла хержав. Царех дукхагIбараш шоай гIулакха говзанчаш, шоай общественни декхар дика кхоачашдеш бола нах ба. Царех ба Бекова Маншарипа Роза, Гришин Павел Михайлович, Дударов Вексолта Башир, Чаплаева Iамархана Ольга, иштта кхыбараш а.

Халкъа образованен культурам массазарча комиссей, депутатски группайи постийн, школанеи дезалаштеи юкъера бувзам чIоагIбе гIо дара совета, родительски, уличнии кварталнии комитетий болх нийсача новкъа баккхара, из тоабара тIахьожам лоаттабу юрта исполнительни комитето, цига ладувгI школайн общественни организацейи кулгалхоша шоаш дывчох дувцачунга. ЛоархIамегIа дола дешаш дувц Совета сессешка, бахархой сходашна.

Масала, сессе дийцар укх дешаех: «1982 — 1983-ча дешара шера школаше чакхбаьккхача дешара - кхетама балха итогехи кердача дешара шерага кийчбаларгеи», «ДIахо йодача хана дешара материальни база чIоагIъяра, дешархошта къахьегам Iомабара, цариг профессиональни ориентаци яра ТIой-Юртарча школашеи царна шефство лелаеча предприятешеи цхьана беча балхах».

Бахархой сходе дийцар школанеи, дезалаи, общественностан юкъерча бувзамех.

Бакъда, хала хете а лаьрхIа мероприятеш исполкомо яь решенеши ерригаш а йоаггIача бесса кховчашъяц. Из деррига а цу гIулакха исполкомо боаггIаш бола тIахьожам ца лоаттабелгеи школай болхлой тIедилла гIулакх кхоачашдара дисциплина лоха хилари да.

Ала деза, тха школай дешара - материальни база хIара шера чIоагIлуш йоагIе а, хIанз а ледара я, аьнна. ТIой-Юртарча школашка дукха я эшаш йолча оборудованеца Iалашъяьза йола учебни кабинеташ, школьни мастерскойш. Иштта школе яц эшаш йола спортинвентарь, № 1 йолча школе уйнаш дохкаденна пайдана йоацаш я спортзал, хIаьта бархI шерарча школе а яц спортзал.

Школашка ледара лел дешар йистедаьлча юсаш йолча группай гIулакх, школашка дац шиъ ханнахьа берий математически, музыкальни, спортивни, художественни, иштта кхыйола берий индивидуальни способностащ хьагучаяхараи уж дегIайоалаяраи эшаш дола хьалаш.

Цу даькъе тхоай торонаш йоккхий еце а, цхьацадола гIуланхаш даьд оаха, хIаьта тхоашта могар кхы тIа деш а да. Масала, оаха тхоай хулчогIа бувзам лелабу школашца, цар кулгалхошцеи шефашцеи, моггача бесса материальни гIо ду, шоай шефашца боаггIача бесса бувзам лелабе тIахьех школаш.

Юрта Совета бюджете я бархIшерара школа. Оаха гIо ду царна эшаш йола инвентарь шиъ ханнахьа Iалашъе, цар хьасшача счетагIа доагIар шиъ ханнахьа хьеца, деш дIалу, эшаш могарг нийсъелча тхоай мукъача средствашца гIо ду.

Теркаме ца лоацаш йиттац оаха юкъера школаш а, цкъа ренна Iийнадац тхо царна ремонт е, мебель, дешара-гойтара пособеш эца средстваш. Масала, № 1 йолча юкъерча школана массехк шу хьалха 5 эзар сом, тIехьагIо — 2 эзар сом, хIаьта дIадахача шера 2700 сом хьежадир оаха школашта тхоай фондера.

Укх тIеххьарча шерашка тха кахьенай школашта тIадолхача наькъашка жагIа билла. 7-гIа ноябрь хьатIакхачале лерхI оаха центральни улицагIа электрически сердал йилла, иштта къахьегаш да тхо № 2 йолча школе телефон чуйиллийтара, «Октябра 40 шу» яхача совхозага хьехархошта квартираш хилийтара. ХIанз дика тоальча пачхалкхен квартирашка шоай дезалашца ялх хьехархо вах.

ХIара шера хьехархошта бешамаш дIае лаьтташ лу, цIенош хьалдеш боахкараш юрта Совето гIишлон материалаш язъю (кирпич, шифер и кх. дI.), иштта гIо ду царна ссуда эца а. Масала, гIишлон материалаш хьожайир хьехархошта И. А. Кодзоева, М. Хаматханований, Ю. И. Кодзоева, Х. Гадаборшева.

ТIой - Юртарча юрта Совете цIенхаштта кхоачамбоацараш а да халкъа образованецен цу юртарча школашцеи дувзаденна. Баркал ала йиш йолаш дац тахьнарча денга дешархошта къахьегама кхетам балара дешаш ледара лелар, школашка каьхата тIа мара дешархой производствени бригадаш йолаш яц, школашта гонахьарча опытни участкех боаггIача бесса пайда ийбац, хIаьта тIеххьарча шерашка вIалла дIаювш а яц уж, шерагара - шерага юкъахйоал металлолом гулдара планаш.

Доккхий декхараш латт юрта Совета хьалхашка дешархошта дешар Iомадарех кхетам балареи гIулайх школашна тоадара даькъе, хIаьта оаха тхоай иш дIакхоачашдола гIо-новкъостал царна да а ду.

У. ДУДАРОВ.
ТIой - Юртарча юрта Совета исполкома председатель.

Тиъаь бархIлагIа шу да Нохч-ГIалгIайчен швейни объединене Крикорова Гени Суреновнас хIамаш тегар йолаш болх бу.

Цу юкъа дукхача кагирхошта новкъостал даьд цо шоай балха говзал караерзае.

Гени Суреновнай хьаькала къахьегам белгалбаьккхаб «За трудовую доблесть» яхача медалаца.

Шоай хьехамчагара масал а эцаш дика болх барга белгалбаьнаб къона хIамаш тегараш Н. Кузаева, Ж. Сулаева, С. Касаева, Т. Колесниченко.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Н. Кузаева, Ж. Сулаева, С. Касаева, Т. Колесниченко хьехамчаца Г. С. Крикоровайца.

В. ДЗИСЯКА сурт.

НАЬХА МОГАШАЛА ХА ТIА ЭТТА

«Дунен тIа сага эгтара дезагIа дар — вадар, хIаьта цуй лард — могашал». «Могашволча сагi маьлхара хул, цхьанкха хIамаьца безам хилац цун», «хьона вIалла дагайоаца ихераме уйлаш керта чу йосс цу хана, цамогаш волча сага эгтара везагIа вар, но ший дагардар дувцар лор ва», «волшебникаша санна тха могашал тоаю, лорию оаш», «хала баде а шуи болх Iалаьмате наха чIоагIа эшаш ба...»

Уж мугIараш дийшар аз отзывай книжка тIара. Уж хетадаь да машинаькъа больнице къахьегаш болча лорашта медицински сестрашта Г. Л. Бадалянa, К. М. Мулкиджаняна, Т. И. Ильицайна, Т. В. Немашевайна, Т. К. Семеновайна, М. М. Гаврилинайна, Л. Л. Ястребовайна.

Уж яздаьд могашал тIелха ну больнице дукха ха лькхараша, бийрза цигара арабаьнараша Х. Ханхукаевас, М. Курбановас, З. Сусаевас, Л. Сидоровас, М. Мусаева, дукхача кхыбараша.

Больнице я пхиъ отделеник. Диалко, Слепцовске, Грозне болх беш я амбулатори, фельдшерско - акушерски пункт, медпункт, шиъ здравпункт, бера а лаьна а цIа.

Тайп - тайпара лазар долча наха дарба де а, уж тIаэца а торо хулийташ больнице 200 маьнги ба. Цу унахой могашалла хаьхой хиина латт укхала лораш, медицински сестраш.

Духхьал шоай болх баьна Iеш, хьинаре дакъа лоац лораша общественни балха юкъе. Медицински темах лаьца лекцеш еш, беседаш ю. Коллектива а унахошта юкъе а тайп тайпара беседаш ю 49 политинформатора. Коллективе хьинаре къахьегаш, дилза шоай декхараш кхоачашдеш 256 коммунистически къахьегама ударник ва.

Больница болх бе йолаелча гIоне профосмотраш лый шиъ ах миллион совгIача сага, лечебни физкультурни методах хIанз, шоай унахцIево тоаеши лораеши 20 эзар совгIа машинаькъахо ва. ХIанз а тIехьа чIоагIа лоархIаш ба коллективе хьалхагIа хиина керттера лораш Коноваленко Яков Павлович, Аветисов Валентин Степанович, Парахина Марфа Антоновна. Безамна йоах укхаза ветераний — Чеснокова Зоя Тихоновнай, Волкова Анна Сергеевнай, Журбина Нина Гурьевнай, Баландина Нина Федоровнай цIераш. Масала, Баландина хьехамчий Совета председатель я. Къонабарашта боккхагIбарий опыт Iомае, дукхачох кхета практически гIо ду Совето.

— ТIеххьарча хана больнице доккхий хувцамаш хиннад. — йоах больница керттерча лора Албегова Галина Ивановнас. реконструкци а еш тоаьйй цхьайола кабинеташ, даьд кхыдар, бакъда, дезараш кхы а дукхагIа да.

С. ВОРОНИН.

«Грознефть» объединене Нормативно-тохкама станце—40 шу

БЕРКАТЕ НИКЪ

Кхоалагlа шу дар Сийлахь-боккха Даймехка тIом дIаболабенна. Лоацача хана эксплуатаце дIаяла езаш яр нерда мехкдаьтта доаха скважинаш, хIана аьлча тIема техникана доагор эшар.

Промыслаш дукхагIа ераш йохаяь, юхаметтаоттае езаш яр.

Цу гIулакхаша дIадехар Нормативно - тохкама станци вIашагIйолла езаш хилар. Из станци хьахилар 1943 шера цхьоалагIча ноябре, вешта станци-м ала йиш яцар цунах, хIана аьлча, нерригаш а ийс саг чувоагIаш яр из. Цудухьа юххьанца группа оалар цох.

1952 шера «Грознефть» яхача объединене шу группа лерда тIа хьайир станци. Цун начальникалла хьожайир Кечек Раиса Христофоровна. Цу хана станце штат ткъаь сагах латташ яр.

Мехкдаьтта доаккхачей, бурув тохачеи, мехкдаьтта вышкаш хьалъечеи кхаь группах латташ яр из коллектив...

ХIетта хьахиначa Нормативно - тохкама группана хьалхашка дукха халонаш нийсъелар, хIана аьлча, дукха дар кердача даькъе ца ховраш, ца довзараш. Тоьаш яцар транспорт, кхоачам хиллал бацар специалисташ.

1932 шера дена КПСС член йолча техникагара дIайолаенна группа кулгалхочунга кхаччалца 17 шера НИС-е болх баьча къахьегама а парте а ветерана Жарова Виктория Иосифовнас тахан дагалувц: «1949 шера со балха дIанйиар Нормативнитохкама станце техникалла. Пхийтта сагах латташ яр балхахой штат. Дишлургдац сона цкъа централизованни тематикех болх кхрачашбе аьнна сайна тIадилла. Цу балха методика цхьаннахьа а йолаш яцар. Айса план я оттаяь чакхбаккха бийзар са из болх. ТIехьагIа гучадаьлар аз кхоачашдеь болх дика хиларал совгIа из масса йолча Нормативно - тохкама станцешка хьоххам эца мегаргболаш могабаь хилар».

Шийтта вахарах ткъаь ворхI шу дIаденнад НИС-а Ковалева Нина Николаевнас. Техникагара лаьна йоккхагIа йолча инженерага кхаччалца сий дола никъ хьабеннаб цо.

1942 шера Нина Николаевна Советски Эскаре гIулакх де хьийхар. Юххьанца пхьаи тIема даькъе штаба писарь йолаш а цул тIехьагIа зенитно - артиллерийски дивизионе наводчик йолаш а хилар из.

ТIема тIа а къахьегаме а Ковалевайна карагIдийнна сий дола гIулакхаш Даймехано белгалдаьхад орденашца, медалашца.

1950 шера ера из эгтара хьалха НИС-е балха.

Нина Николаевнай къахьегам иштта белгалбаьккхаб СССР мехкдаьтта промышленностеи профсоюза ЦК-ан Сийлен грамота лларца.

ХIанз из пенсе я, цхьабаьъда по бувзам хоадабац ше болх баьча предприятеца.

ДIаухар шераш, Нормативно - тохкама станце лоархIам а лакхлора ха дIаяхарга хьехжа. Коллективе хьалкхийра нерда специалисташ, кулгалхой кадраш. Царех цхьабараш хIана а тIехьа хьаьнала къахьегаш ба. Ух ба «Грознефть» объединене къахьегам Iилман лерда-тIа вIаштIехьбаьккхара отдела начальник Б. Ф. Бакало, цул заместитель Л. Ф. Афонина, «Октябрьнефть» НГДУ къахьегама отдела начальник Н. Г. Куделя, КПСС Старопромысловски райкома хьалхара секретарь А. М. Астафуров, кхыбараш.

ХIанз, ше вIашагIъелла 40 шу дузаш Нормативно-тохкама станцена чуйоегIа нiс отдели iиъ инструкторски бригадеи. Лакхденнад коллектива хьалхашка латта декхараш а, дукха а чоалханегIа а да кхоачащду балхаш. Керттерча даькъе производствана хьалхашка латтача декхаращца дувзаденна да НИС-а кхоачащду тохкама балхаш.

Халкъа кица да: «Долаш долчун мах бе халагIа хургдар дIадахар диццича». Цудухьа оаха доккхал деш дагалувц эгтара хьалха Нормативно - тохкама станци вIашагIъеллача хана укхаза шоай къахьегама никъ дIаболабаь ветеранаш: Ф. Н. Смелянский, А. Г. Михайлова, Н. Н. Ковалева, Е. В. Севостьянова, В. И. Жарова, Л. М. Сердюкова.

Дукха низи хьинари дIаденнад тха предприяте производствени процесс тоара отдела начальника, къонабарий хьехамча Николаева Евгения Андреевнас.

Сийлахь - боккхача Октябра 66 шу дуза ди гарга гIорташ Нормативно - тохкама станце коллектив белгалдоаккхаш я шийна 40 шу дизара йола Сийлен юбилей.

А. ЛАДИК.
«Грознефть» объединене НИС-а социалистически яхьа йоккхагIа йола инженер.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

• Цирк
Керда программа

«Московский сувенир» яха керда программа я вай цирке гойташ. Из кийчъяр а цига дакъе ловцар а я РСФСР заслуженни артист Майхровский Евгений. Бакъда, цирк дезараша из воез клоун Май оалаш. Наьза дика санъердалуш дIахъу цо ше манежа йоаккхаш йола хь. Хьожашбарашта базабеннаб Туркменера гоербаш, селоIем хул Туркменски ССР халкъа артиста Ходжабаев Давлете кийчдаьна «Азерлуккхера» яхача гоераш ца деча акробатически ловзарашка хьожаш. Цирка бахнараш тамашъеш хул Ленински комсомоле премен цирка Еррнгсоюзни конкурсен лауреата Якубов Фарида Iомадаь маймалаш бIаргадайча. Цига маймалаш вайна гу гоербараш, гимнасташ долаш, каната тIа ловзащ, бIоагIа тIа гIолла удаш, кхыдола сакъердаме хIамаш гойташ. Хоза хеташ хьож артистать Угринович Алас Iомадаьча мIалеша гойтача номерашка, Анохина Любас кулгалдеш болх беш болча акробаташе - эксцентрикашка, роликаш хохмаш барешка. Иштта везаш тIаэц цер гираш а кхыйола эза хIамаш а эйеш вола Анохин Вячеслав.

Сакъердаме а хоза а программа я тахан вай цирке гойташ яр.

РЕСПУБЛИКА ЭКРАНАШ ТIА

«ТХО ДЖАЗЕРА ДА»

Хьалхарча юкънга вайцига йоаггIача бесса тIаацанзар джазови музыка. Миллионаш болча музыка езараша кхетаннзар из. Бакъда, бар музыка из жанр йовзараш а из лоархIараш а. Царех ба «Тхо джазера да» яхача кердача фильма турпалаш — Костя, Степа, Бавурин, Жора. Гургба вайна уж сеготдения хьуняш а дог гIоадаьнна белаш а.

Фильме дувцар хул укх вай бIаь шера ткъоалагIа шераш юкъенкхаьчача а уж чакхдоалача а хана, вай мехка джаза хьалхара коллективаш хьахулача хана. Дукха музыка ей кинокартине. «Современник» яхача коллектива кулгалхочо. композитора Крола Анатоле язъя я кинофильмера керттера джазови мелодеш. Утесов Леонида репертуарера массехк илли джаза хьисапе оранжировка яьй Минков Марквс. Режиссера Шахназаров Карена дика вIаштIехьдаьнад цу фильмана бокъонца боагIаш бола артисташ харжа. Вайна вIалла дагадоацача тайпара гучайоал уйхаза актера Щербаков Петра говзал. Цо ловзаю Бавурин Иван Ивановича роль, «Къулбаседа флота юнга» яхача фильме бера хана цкъа дакъа лацар мара кхыча фильмашка ловзанза ва Скляр Игорь. Степана роль ловзаеш вар «Кхийна воI», «Невзорова графа леладаьр» яха фильмаш даьха кинорежиссер Панкратов-Черный Александр ва. «Современник» яхача оркестра солистка Долина Ларисас кхолл кубински джазови музыка певица Фернандес Климентинай сурт-сибат.

Цига дувцар хул «Одесса-мама» аьнна цIи хезача городе. Цудухьа ва укхазе шийн «леге» а. къуй къаьхенна глазарь, чIоагIа джаз еза «профессионал». Цун роль ловзаеш ва СССР хьалкъа артист Евстигнеев Евгений.

Картине вай вIашагIкхетар хургдв Куравлев Леонидаца, Вроядунов Бориславеца, Цыплакова Еленаца, Васильев Юреца, кхычарца.

«ЦIЕ ГУРГАЛАШ»

Юха а экрана тIа доал Джон Рида цIи хезача «Дуне цецдаьккха 10 ди» яхача книжках. вайна массанена дика вовзаш волча кинорежиссера Бондарчук Сергея оттадаь «ЦIе гургалаш» яха фильм.

Керттера ролаш ловзаю Устюжанинов Анатоле, Неро Франкос, Ром Сиднейс, Стулка Богдана, Сайко Александра.

В. КОВАЛЕВА.

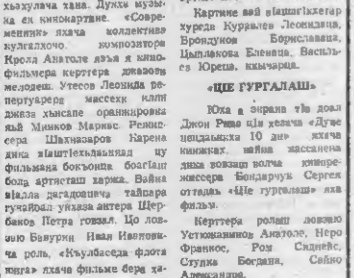

СПОРТ

Сийлахь - боккхача Октябра цIейна хетаяь хIара шера вай республике чаккйоал «Машара приз» яккхара къахьегама коллективай футболах ловзара яхьаш. КIирандийнахьа хиина вIашагIкхетараш чакхдаьлар иштта: ГРМЗ — «Вайнах» — 0:5. «Локомотив» ДСО-2 — мехкдаьтта институт 4:2; «Локомотив» ДСО-1 — «Самашкинский» с-з — 3:4. «Машиностроитель» — ЧИГУ — 2:0. «Спартак» — Горячеводски УБР — 3:1, с-з «Пригородный» — «Монтажник» — 0:6, «Пишемаш» з-д — «Нефтяник» — 0:6, ЧИГПИ-и радиотехнически заводен командашта юкъера ловзар хургда 5 ноябре. Цу лаьий ахфинал хургъя 6—8 ноябре. Финал — 13 ноябре.

Шоана, филателисташ

ФОРДА ДЕРРИГДУНЕН ДИ

ХIана пхеалагIа белгалдоаккхаш да форда Дерригдунен ди. СССР бувзама Министерствос арахийцай дунен океана чу дукхагIа долча промыслови чкъаьрий гайпаш тIадола маркаш.

Маркай сери хьаелл цIе нерка тIаболчунца. Тайжача океана чура лососех баьнна из маьхе промыслови чкъаьра Камчатка хиш чу а болаш ба.

ШолагIа йола марка скумбридий пара ба. окуна фух даьнна уж доккха йоаца чкъаьрилгаш дIадаьржад Атлантически океана Малхбалехьарча даькъе. Средиземни, Iаьржача, Азовски фордашка. Марка мах 6 кепиг ба.

Бычокаш-кругляк да 20 кепиг мах болча кхыча марка тIа. Уж а окуний фух да. Вай мехка уж да Iаьржача, Азовски, Каспийски фордашка.

Маркай серица я сезкъилгаш доахка камбала тIабола 40 кепиг мах бола марка. Из дIабаьржаб Тайжача океана Къулбаседа Американ Азен бердашкахьа.

Вай мохк чкъаьроца Iалашбеш Советски Союзе йоккха рыбопромыслови флот я. 1983-ча шера арахийцача маркаш тIа да чкъаьрий доахаш дола кемаш. 4 кепиг мах болча маркаш тIа вайна гу шиъ зIамига чкъаьрий доаха траулер. Цар порташка дIаккхухь гIорадаь чкъаьрий. Ялх кепиг мах болча марка тIа — чкъаьрий промысла кема.

Чкъаьрий дувцаш, уж гIорадаьтта [illegible] тIа [illegible]. Хьалха на чкъаьрий кема тIа чакх а [illegible] Маркий [illegible] ри чакхйоал чкъаьрий чакхдоахача универсальни плавбаза тIа йолча миниатюрана. Промысла район — Дунен океан. Маркаш тIа мел йола кемаш даймехка хьалдаь за.

П. МИНАЕВ.

СУРТАШ ТIА: керда маркаш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 НОЯБРЬ

17.15 — Шуйна юкъера пола тIа. А. Шамкута. «Къаьнача мастера урокаш».
17.30 — Киножурнал.
17.40 — «Старт».
18.10 — «Нохч - ГIалгIайче гIолла».
18.30 — «Заманхо» (гIалгIай меттала).
19.00 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
19.15 — Къахьегамга хьежжа — сий а! «ЦIенош деча комбината болхлой болча» (гIалгIай меттала).

2 НОЯБРЬ

18.20 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.40 — Документальни фильм.
18.50 — «Дешнехача деттагIаш оалаш».
19.10 — «Къахьегамца даьнкхад».
19.40 — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!»
19.50 — «Альбатроса тIеххьара рейс». Художественни фильм. 2-гIа сери.

РАДИО

1 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Иллей концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — Къахьегамга хьежжа — сий а хозстам а! «Толам баккхара тешал». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Октябра — тха къахьегама рапорташ» (эрсий меттала).
16.16 — «Социалистически яхье хьалхалаттарашта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Фермера Iе» (эрсий меттала).

УКВ

19.00 — М. Мусаев. «Цхьан юрта». Радиопостановка (нохчий меттала).
19.00 — Моттигерча композиторий концерт.
20.00 — «СелаIад». А. Ведзижева дувцар (гIалгIай меттала).
20.10 — Л. Фашиин. «Хьа иллеш, комсомол!»

2 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Халкъара ритмаш (нохчий меттала).
11.15 — «Коммунисташ». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.30 — Спортивни (нохчий меттала).
ГIалгIайче» (эрсий меттала).
15.15 — Иллеш дIаэва Г. Обозина (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.15 — «Хьона, Даьда, салтечун догI» (нохчий меттала).
16.45 — «Шун цIагIера аптека». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «ХургIолча хьуннъамах йола йоаихо» (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — «Сийначa Iаьний мехни». Л. Жилинске оперетта мотташ.
19.44 — М. Сулаева стихашта даьхи иллеш.
19.12 — Моттигерча композиторий вальсаш.
20.00 — Нохч - ГIалгIай музыка концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча хана лаьгIо догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 7—12, Грозне 9—11 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йосчал а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара 9—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 2—7, дийнахьа 6—11 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАХЬОШ ДА 1984 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешка, агентствашка, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Газета яздара мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковско, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-85-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаьшай — 2-85-84; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка.

СФ05403. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковско, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5190.